

ગુજરાતી પદ્યાપાઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

શ્રીવિષ્ણુસહસ્રનામસ્તોત્રનું ગુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાંતર.

॥ અથ શ્રીવિષ્ણુ સહસ્રનામ પ્રારમ્ભ્યતે ॥
 ય સ્મરણમાત્રેણ જન્મસંસારબંધનાત્ ।
 વિમુચ્યતે નમસ્તસ્મૈ વિષ્ણવે પ્રભવિષ્ણવે ॥૧॥

॥ વૈશંપાયન ઉવાચ ॥

શ્રુત્વા ધર્માનશેષેણ પાવનાનિ ચ સર્વશઃ ।
 યુધિષ્ઠિરઃ શાંતનવં પુનરેવાભ્યમાપત ॥ ૨ ॥

જેના કેવળ નામનાજ સ્મરણથી મનુષ્ય, જન્મ
 અને મરણના બાંધનમાંથી છૂટે છે, તે મહા સમર્થ
 વિષ્ણુને નમસ્કાર હો ૧.

વૈશંપાયન કહેછે-હે જનમેજય! કલ્યાણકારક
 સર્વ ધર્મો તથા મન, વાણી અને કાયાને પવિત્ર કરનારાં
 પાવત્ર કર્મો સર્વ રીતે સાંભળીને યુધિષ્ઠિર રાજાએ
 સતનુના પુત્ર બ્રહ્મધિરાને દ્વિતીય પ્રશ્ન પૂછ્યો. ૨

॥ યુધિષ્ઠિર ઉવાચ ॥

કિમેકં દૈવતં લોકે કિંવાપ્યેકં પરાયણમ્ ।
સ્તુવંતઃ કં કમર્ચંતઃ પ્રાપ્તુયુર્માનવાઃશુભમ્ ॥૩॥
કો ધર્મઃ સર્વધર્માણાં ભવતઃ પરમો મતઃ ॥
કિં જપન્મુચ્યતે જંતુર્જન્મસંસારબંધનાત્ ॥૪॥

યુધિષ્ઠિર કહે છે—આ જગતમાં એકજ મુખ્ય દેવ
કોણ છે? પામવા યોગ્ય એવું એક સ્થાન કયું છે?
તથા મનુષ્યો કોની સ્તુતિ તથા કોની પૂજા કરવાથી
કલ્યાણને પામે છે? ૩

આપ સર્વ ધર્મોમાં શ્રેષ્ઠ ધર્મ કયો માનો છો? અને
પ્રાણી જ્ઞાનો જપ કરવાથી જન્મ તથા મરણરૂપી
બંધનમાંથી છૂટે છે. ૪

॥ મીઞ્મ ઉવાચ ॥

જગત્પ્રભું દેવદેવમનંતં પુરુષોત્તમમ્ ॥
સ્તુવન્નામસહસ્રેણ પુરુષઃ સતતોત્થિતઃ ॥૫॥
તમેવ ચાર્ચયન્નિસં ભક્ત્યા પુરુષમવ્યયમ્ ॥
ધ્યાયન્ સ્તુવન્નમસ્યંશ્ચ યજમાનસ્તમેવ ચ ॥૬॥

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गुजराती कॉपीराइट विभाग]

अनुक्रमांक

१३२८

वर्गीक

पुस्तकनुं नाम पिछळु मइसु नाम स्थान

विषय ~~प~~ ५२२ : ४६७७३२६।

અનાદિનિધનં વિષ્ણું સર્વલોકમહેશ્વરમ્ ।
 લોકાધ્યક્ષં સ્તુવાન્નિયં સર્વદુઃસ્વાતિગો ભવેત્ ૭
 બ્રહ્મજ્ઞં સર્વધર્મજ્ઞં લોકાનાં કીર્તિવર્ધનમ્ ॥
 લોકનાથં મહદ્ભૂતં સર્વભૂતભવોદ્ભવમ્ ॥ ૮ ॥

ભીષ્મ કહે છે-હે રાજા યુધિષ્ઠિર! પુરુષ નિત્ય ઉઠીકરી વિષ્ણુનાં સહસ્ર નામવડે જગતના સ્વામી, દેવના દેવ, અને અંત રહિત એવા પુરુષોત્તમ-શ્રી વિષ્ણુ ભગવાનનીજ સ્તુતિવડે સર્વ દુઃખોમાંથી મુક્ત થાય છે. વળી તેજ પરમાત્માની નિત્ય પૂજા કરવાથી, ભક્તિથી, તે અવિનાશી પરમાત્માનું ધ્યાન ધરવાથી, તેની સ્તુતિ કરવાથી, તેને નમસ્કાર કરવાથી અને તેનુંજ યજન કરવાથી સર્વ દુઃખોમાંથી છૂટે છે; તેમજ આદિ, અને અંતથી રહિત, સર્વ લોકમાં વ્યાપક, સર્વ જગતના મોટા ઇશ્વર, સર્વ લોકને સાક્ષાત જોનારા, આહ્વણોનું હિત કરનારા, સર્વ ધર્મને જાળુનારા, લોકોની કીર્તિમાં વૃદ્ધિ કરનારા, લોકના નાથ, બ્રહ્મ સ્વરૂપ, અને સર્વ પ્રાણીઓને ઉત્પન્ન કરનારા એવા પરમાત્માની સ્તુતિ કરવાથી ‘પણુ’ મનુષ્ય સર્વ દુઃખોમાંથી મુક્ત થાય છે. ૫-૬-૭-૮

एष मे सर्वधर्माणां धर्मोऽधिकतमो मतः ।

यद्भक्त्या पुंडरीकाक्षं स्तवैरर्चयन्नरः सदा ॥ ९ ॥

હું સર્વ ધર્મોમાં એ ધર્મને વધારે શ્રેષ્ઠ માનું છું, કે જે મનુષ્યે ભક્તિવડે કમળ જેવાં નેત્રવાળા ભગવાનની સદા સ્તુતિ કરીને તેમનું પૂજન કરવું. ૯

परमं यो महत्तेजः परमं यो महत्तपः ।

परमं यो महद्ब्रह्म परमं यः परायणम् ॥ १० ॥

જે અત્યંત મોટા તેજસ્વી છે, જે અત્યંત મોટા તપસ્વી છે, જે મોટામાં મોટા બ્રહ્મસ્વી છે, અને જે મોટું પામવા યોગ્ય ધામ છે. ૧૦

पवित्राणां पवित्रं यो मंगलानां च मंगलम् ॥

दैवतं देवतानां च भूतानां योऽव्ययः पिता ११

જે પવિત્રોમાં પવિત્ર છે. મંગલોમાં મંગલસ્વી છે, દેવતાઓનું દેવત છે અને જે પ્રાણી માત્રના અવિનાશી પિતા છે. ૧૧

यतः सर्वाणि भूतानि भवत्यादियुगागमं ।

यस्मिंश्च प्रलयं यांति पुनरेव युगक्षये ॥ १२ ॥

તસ્ય લોકપ્રધાનસ્ય જગન્નાથસ્ય ભૂપતે ।

વિષ્ણોર્નામસહસ્રંપેશૃણુ પાપભયાપહમ્ ॥૧૩॥

જેનાથી સત્ય યુગના આરંભમાં સર્વ પ્રાણીઓ ઉત્પન્ન થાય છે અને પ્રલય વખતે ફરી પણ સર્વ પ્રાણીઓ જેને વિષે પ્રલયને પામે છે. તે સર્વ લોકના અધિપતિ અને જગત્ના સ્વામી વિષ્ણુનું પાપ તથા ભયને નાશ કરનારું સહસ્ર નામ મારી પાસેથી સાંભળ. ૧૨-૧૩.

યાનિનામાનિગૌણાનિવિહ્યાતાનિમહાત્મનઃ ।

ઋષિભિઃપરિગીતાનિતાનિ વક્ષ્યામિ ભૂતયે ૧૪

મહાત્મા (વિષ્ણુ) નાં જે ગૌણ નામે પ્રખ્યાત છે અને ઋષિઓએ ગાયાં છે, તે નામે ધર્માદિક ચાર પુરુષાર્થની સિદ્ધિ માટે તને કહીશ. ૧૪

અથ કરન્યાસઃ

ૐ અસ્ય શ્રીવિષ્ણોર્દિવ્યસહસ્રનામસ્તો-
ત્રમંત્રસ્ય ભગવાન્ વેદવ્યાસઃ ઋષિઃ ॥ શ્રી-
વિષ્ણુઃ પરમાત્મા દેવતા ॥ અનુષ્ટુપ્ છંદઃ ॥ અ-

मृतांशूद्भवोभानुरिति बीजम् ॥ देवकीनन्दनः
 स्त्रष्टेति शक्तिः ॥ त्रिसामा सामगः सामेति
 हृदयम् ॥ शंखभृन्नन्दकी चक्रीति कीलकम् ॥
 शार्ङ्गधन्वा गदाधर इत्यस्त्रम् ॥ रथांगपाणि-
 रक्षोभ्य इति कवचम् ॥ उद्भवः क्षोभणो देव
 इति परमो मंत्रः ॥ श्रीमहाविष्णुप्रीत्यर्थं जपे
 विनियोगः ॥ विश्वंविष्णुर्वषट्कार इत्यंगुष्ठा-
 भ्यां नमः ॥ अमृतांशूद्भवोभानुरिति तर्ज-
 नीभ्यां नमः ॥ ब्रह्मण्यो ब्रह्मकृद्ब्रह्मेति मध्य-
 माभ्यां नमः ॥ सुवर्णविंदुरक्षोभ्य इत्यनामि-
 काभ्यां नमः ॥ निमिषोऽनिमिषः स्रग्वीति
 कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥ रथांगपाणिरक्षोभ्य
 इति करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥

न्यासः.

ॐ श्री विष्णुनां ह्रिय स्रहस्रनाम स्तोत्र इपी
 मंत्रना भगवान् वेदव्यास ऋषि छे (स्वयं) श्री विष्णु

પરમાત્મા દેવતા છે. હંદ અનુદુપ્. અમૃતાંશૂઙ્ગવો
માનુઃ એ ખીજ છે. દેવકોનંદનઃ સ્ત્રાષ્ટા એ શક્તિ
છે. ત્રિસામાસામગઃ સામ એ હૃદય છે. શંખ
મૃગ્ગંદકો ચક્રો એ કીલક છે. શાર્ફધન્વા ગદાધરઃ
એ અશ્વ છે. રથાક્ષપાણિરક્ષોમ્યઃ એ કવચ છે.
ઉદ્ભવઃ ક્ષોભણો દેવઃ એ પરમ મંત્ર છે. શ્રી
મહાવિષ્ણુ ભગવાનની પ્રીતિ કરવાના હેતુથી જપ
કરવો એ વિનિયોગ છે.

વિશ્વં વિષ્ણુર્વષટ્કાર એવડે અંગુઠાને નમસ્કાર.
અમૃતાં શૂઙ્ગવો માનુઃ એ વડે બે તર્જનીને નમસ્કાર.
બ્રહ્મણ્યો બ્રહ્મકૃદ્બ્રહ્મઃ એ વડે બન્ને મધ્યમાને નમ-
સ્કાર. સુવર્ણચિન્દુરક્ષોમ્યઃ એ વડે બે અનામિકાને
નમસ્કાર. નિમિષોઽનિમિષઃ સ્ત્રગ્વી એ વડે બે કનિ-
ષ્ઠિકાને નમસ્કાર. રથાક્ષપાણિ રક્ષોમ્યઃ એ વડે
કરતું તળ (હથેળી) અને કરના પૃષ્ઠભાગ (હથેળીની
પાછળનો ભાગ) ને નમસ્કાર. इति न्यासः ॥

॥ અથ ધ્યાનમ્ ॥

શાંતાકારં ભુજગશયનં પદ્મનાભં સુરેશં ॥
 વિશ્વાધારં ગગનસદૃશં મેઘવર્ણં શુભાંગમ્ ॥
 લક્ષ્મીકાંતં કમલનયનં યોગિભિર્ધ્યાનિગમ્યં ।
 વંદે વિષ્ણું ભવભયહરં સર્વલોકૈકનાથમ્ ॥૧॥
 શેષશાંથી શ્રીનારાયણનું ધ્યાન.

શાંત આકારવાળા, શેષ નાગ ઉપર શયન કરનારા,
 કમળ છે નાભીમાં જેને એવા દેવતાઓના ઈશ્વર,
 વિશ્વના આધાર, આકાશની પેઠે નિરાકાર, મેઘ જેવા
 શ્યામ રંગવાળા, કલ્યાણરૂપ શરીરવાળા, લક્ષ્મીના
 પતિ, કમળ જેવાં નેત્રવાળા, યોગીઓએ ધ્યાનવડે
 જાણુવા યોગ્ય, સંસારના ભયનો નાશ કરનારા, સર્વ
 લોકના એક અધિપતિ એવા શ્રીવિષ્ણુને વંદન કરું છું.

ॐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય.

દિશ્વં વિષ્ણુર્વષટ્કારો ભૂતભવ્યભવત્પ્રભુઃ ।

ભૂતકૃદ્ભૂતમૃદ્ભાવો ભૂતાત્મા ભૂતભાવનઃ ॥૧૬॥

૧ વિદ્યુઃ-ચૌદ લોકરૂપ, શ્રુતિ કહે છે કે 'સર્વ-

સ્વાલિદં બ્રહ્મ ' આ સર્વ બ્રહ્મરૂપ છે. ૨ વિષ્ણુ:-સર્વેમાં વ્યાપક. ૩ વષટ્કાર:-યજ્ઞમાં હવન વખતે બોલાતા વષટ્કારરૂપ. ૪ ભૂતભવ્યભવત્રેભુ:-ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળના સ્વામી. ૫ ભૂતકૃત્:-બ્રહ્મરૂપે પ્રાણીઓને ઉત્પન્ન કરનારા. ૬ ભૂતભૂત:-વિષ્ણુરૂપે પ્રાણીઓનું પોષણ કરનારા. ૭ ભાવ:-જગતરૂપે ઉત્પન્ન થનારા. ૮ ભૂતાત્મા:-પ્રાણીઓના અંતરાત્મા. ૯ ભૂતભાવન:-પ્રાણીઓએ ચિંતન કરવા યોગ્ય. ૧૫.

**પૂતાત્મા પરમાત્મા ચ મુક્તાનાં પરમા ગતિઃ ।
અવ્યયઃ પુરુષઃસાક્ષી ક્ષેત્રજ્ઞોઽક્ષર એવચ ॥૧૬**

૧૦ પૂતાત્મા:-પવિત્ર આત્માવાળા ૧ પરમાત્મા:-કારણ તથા કાર્ય રહિત, નિત્ય શુદ્ધ અને મુક્ત સ્વભાવવાળા, ૨ મુક્તાનાં પરમાગતિ:-મુક્ત જનોના પરમ આશ્રયરૂપ. ૩ અવ્યય:-નાશ રહિત. ૪ પુરુષ:-નવ દ્વારવાળા દેહનગરમાં શયન કરનારા અથવા પ્રલય વેળાએ સર્વ બુવનનો સંહાર કરનારા, ૫ સાક્ષી:-અડચણ વિના સર્વ વસ્તુને જોનારા, ૬ ક્ષેત્રજ્ઞ:-સર્વનાં શરીરોને જાણનારા, ૭ અક્ષર:-મૂળ કારણ. ૧૬

યોગો યોગવિદાં નેતા પ્રધાનપુરુષેશ્વરઃ ॥

નારસિંહવપુઃ શ્રીમાન્ કેશવઃ પુરુષોત્તમઃ ૧૭

૮ યોગઃ:-જીવ અને ઇશ્વરની ઐક્યભાવના કરાવનાર યોગ મૂર્તિ, ૯ યોગવિદાંનેતા:-યોગને જાણનારાઓના સ્વામી, ૨૦ પ્રધાનપુરુષેશ્વર:-માયા તથા જીવના ઇશ્વર, ૧ નારસિંહવપુઃ:-નારસિંહનું સ્વરૂપ ધારણ કરનારા, ૨ શ્રીમાન્:-વક્ષઃસ્થલમાં લક્ષ્મીને ધારણ કરનારા, ૩ કેશવ:-સુંદર કેશવાળા અથવા કેશી દૈત્યનો નાશ કરનારા, અથવા ૩ બ્રહ્મા અ અમ્યુત અને ઇશ મહાદેવ એ ત્રણ મૂર્તિરૂપ, ૪ પુરુષોત્તમ:-પુરુષોમાં ઉત્તમ, ૧૭

સર્વઃશર્વઃ શિવઃ સ્થાણુર્મૂતાદિર્નિધિરઘ્યયઃ॥

સંભવો ભાવનો ભર્તા પ્રભવઃ પ્રભુરીશ્વરઃ॥૧૮॥

૫ સર્વઃ:-સત્ અથવા અસત્ વસ્તુના નાશને અને ઉત્પત્તિને જાણનારા, ૬ શર્વઃ:-પ્રલય વેળા સર્વની પ્રજ્ઞાનો નાશ કરનારા, ૭ શિવઃ:-ગુણાદિકથી રહિત અથવા કલ્યાણકર્તા. ૮ સ્થાણુઃ:-સ્થિર રહેનારા, ૯ ભૂતાદિઃ:-પ્રાણીઓના આદિકારણ, ૩૦ નિધિઃ:-પ્રલય વખતે સર્વ જગતનો પોતાને વિષે લય કરનારા

અવ્યય:-કોઈ વખત પણ ઓછા અધિક નહિ થતા. ૧
 સ્ખલવ:-ફુટોને દંડ દેવા માટે અને સાધુઓની રક્ષા
 કરવા માટે યુગે યુગે અવતારધારણુ કરનાર, ૨ ભાવ-
 ન:-સર્વ ભોકતાઓને ફળ આપનારા, ૩ ભર્તા:-પો-
 પણુ કરનારા, ૪ પ્રભવ:-પંચ મહા ભૂતોને ઉત્પન્ન
 કરનારા અથવા ઉત્તમ જન્મધારી. ૫ પ્રભુ:-સર્વ સા-
 મર્થ્યવાળા, ૬ ઈશ્વર:-ઉપાધિ રહિત ઐશ્વર્યવાળા. ૧૮
 સ્વયંભૂ:શંભુરાદિત્ય: પુષ્કરાક્ષો મહાસ્વન: ॥

અનાદિનિધનો ઘાતા વિઘાતા ધાતુરુત્તમ: ૧૯

૭ સ્વયંભુ:-પોતાનીમેળે ઉત્પન્ન થનારા, ૮
 શંભુ:-ભક્તજનોનું કલ્યાણુ કરનારા, ૯ આદિત્ય:-
 સૂર્યમંડળમાં રહેનારા હિરણ્મય પુરુષ, ૪૦ પુષ્કરાક્ષ:-
 કમળ જેવાં નેત્રવાળા, ૧ મહાસ્વન:-ઋગ્વેદ, યજુ-
 વેદ અને સામવેદના ગાન રૂપી મોટા શબ્દવાળા, ૨
 અનાદિનિધન:-આદિ તથા અંત વિનાના, ૩ ઘાતા:-
 શેષાદિકરૂપે જગતને ધારણુ કરનારા અથવા કર્મ અને
 તેનાં ફળની યોજના કરનારા, ૪ વિઘાતા:-વિશેષે ક-
 રીને શેષાદિકને પણ ધારણુ કરનારા, ૫ ધાતુરુત્તમ:-
 પ્રભાતી પણ ઉત્તમ અથવા પૃથ્વી આદિકૃતી પણ
 ઉત્તમ. ૧૯.

અપ્રમેયો હૃષીકેશઃ પદ્મનાભોઽમરપ્રભુઃ ॥

વિશ્વકર્મા મનુસ્ત્યષ્ઠા સ્થવિષ્ઠઃસ્થવિરો ધ્રુવઃ

૬ અપ્રમેયઃ-પ્રમાણ ન કરી શકાય એવા, ૭ ઋ-
ષીકેશઃ-ઈન્દ્રિયોના સ્વામી, ૮ પદ્મનાભઃ-નાભિમાં
કમળને ધારણ કરનારા, ૯ અમરપ્રભુઃ-દેવતાઓના
સ્વામી, ૧૦ વિશ્વકર્માઃ-વિશ્વાદિકની રચના કરનારા,
૧ મનુઃ-મનન કરનારા, ૨ ત્યષ્ઠાઃ-સંહાર વેળાએ
સર્વ પ્રાણીઓને સુક્ષ્મ કરનારા, ૩ સ્થવિષ્ઠઃ-અત્યંત
સ્થૂળ મૂર્તિ, ૪ સ્થવિરઃ-ગુના અથવા વૃદ્ધ, ધ્રુવઃ-
અચળ, ૨૦

અગ્રાણઃ શાશ્વતઃ કૃષ્ણો લોહિતાક્ષઃ પ્રતર્દનઃ ॥

મમૂતાલિકકુપ્ધામઃ પવિત્રં સંગલં પરમ્ ॥૨૧॥

૫ અગ્રાણઃ-મન તથા વાણી વડે બ્રહ્મ કરી
શકાય નહિ તેવા, ૬ શાશ્વતઃ-હમેશ રહેનારા, ૭
કૃષ્ણઃ-સમ્યક્દાનદ મૂર્તિ અથવા ધનશ્યામ મૂર્તિ,
૮ લોહિતાક્ષઃ-રાતાં નેત્રવાળા, ૯ પ્રતર્દનઃ-પ્રલય
વેળા પ્રાણીઓના સંહાર કરનારા, ૧૦ મમૂતાલિકઃ-શાન,
એશ્વર્ય આદિક ગુણસંપન્ન, ૧ ત્રિકુપ્ધામઃ-વિપર,
નીચે અને મધ્ય, બામ એમ ત્રણે દિશામાં વાસ કર.

નાશ, ૨ પવિત્ર:-પવિત્ર, ૩ મંગલ પર:-પરમ મંગલકારક. ૨૧

ઈશાન:પ્રાણદ:પ્રાણો જ્યેષ્ઠ:શ્રેષ્ઠ:પ્રજાપતિ: ॥

હિરણ્યગર્ભો ભૂગર્ભો માધવો મધુસૂદન:॥૨૨॥

૪ ઈશાન:-સર્વ પ્રાણીઓના નિયંતા, ૫ પ્રાણુદા:-પ્રાણુ આપનારા અથવા કાળરૂપે પ્રાણુનો નાશ કરનારા, ૬ પ્રાણુ:-મુખ્ય પ્રાણુરૂપ અથવા સર્વને જીવાડનારા, ૭ જ્યેષ્ઠ:-સર્વ કરતાં મોટા, ૮ શ્રેષ્ઠ:-સર્વ કરતાં ઉત્તમ ૯ પ્રજાપતિ:-પ્રજાના સ્વામી. ૭૦ હિરણ્યગર્ભ:-સુવર્ણના ઇંડામાં રહેનારા, ૧ ભૂગર્ભ:-પૃથિવીની અંદર વસનારા અથવા ઉદરમાં છે પૃથિવી જેને એવા, ૨ માધવ:-લક્ષ્મીના પતિ, ૩ મધુસૂદન:-મધુદૈત્યને મારનારા, ૨૨

ઈશ્વરો વિક્રમી ધન્વી મેધાવી વિક્રમ:ક્રમ: ॥

અનુત્તમોદુરાધર્પ:કૃતજ્ઞ:કૃતિરાત્મવાન્ ॥૨૩॥

૪ ઈશ્વર:-સર્વ શક્તિમાન, ૫ વિક્રમી:-પરાક્રમવાળા, ૬ ધન્વી:-ધનુષને ધારણ કરનારા, ૭ મેધાવી:-જીવ્હિશાળી, ૮ વિક્રમ:-સર્વ કેડાણે એકજ ક્ષણમાં પ્રયત્ન કરનારા, ૯ ક્રમ:-જગતમાં ફરનારા, ૮૦

અનુત્તમઃ-સર્વ કરતાં શ્રેષ્ઠ, ૧ કુરાધર્ષઃ-દૈત્યાદિકથી
સહન કરી શકાય નહીં તેવા, ૨ કૃતઃ-મનુષ્યે કરેલાં
પાપ-પુણ્યને જાણનારા, ૩ કૃતિઃ-ક્રિયારૂપ અથવા
પુરુષના પ્રયત્નરૂપ, ૪ આત્મવાનઃ-આત્મસ્વરૂપ, ૨૭
સુરેશઃ શરણં શર્મ વિશ્વરેતાઃ પ્રજાભવઃ ॥

અહઃસંવત્સરો વ્યાલઃપ્રત્યયઃસર્વદર્શનઃ ॥૨૪॥

૫ સુરેશઃ-દેવતાઓના સ્વામી, ૬ શરણઃ-ભક્ત
જનોના આશ્રય, ૭ શર્મઃ-પરમાનંદ મૂર્તિ, કલ્યાણ
મૂર્તિ, ૮ વિશ્વરેતાઃ-વિશ્વના કારણભૂત, ૯ પ્રજા-
ભવઃ-પ્રજાને ઉત્પન્ન કરનારા, ૧૦ અહઃ-દિવસમૂર્તિ,
૧ સંવત્સરઃ-વર્ષરૂપ, ૨ વ્યાલઃ-સર્પની પેઠે ક્રોધથી
ચઢણુ થઈ શકે નહીં તેવા, ૩ પ્રત્યયઃ-ઉત્તમ બુદ્ધિથી
જાણાય તેવા, ૪ સર્વદર્શનઃ-સર્વ વસ્તુને જોનારા,
અથવા સર્વોએ જોવા યોગ્ય, ૨૪

અજઃ સર્વેશ્વરઃસિદ્ધઃસિદ્ધિઃસર્વાદિરચ્યુતઃ ॥

વૃષાકપિરમેયાત્મા સર્વયોગવિનિઃસૃતઃ ॥૨૫॥

૫ અજઃ-અજન્મા, ૬ સર્વેશ્વરઃ-સર્વના સ્વામી,
૭ સિદ્ધઃ-સંપૂર્ણ સ્વરૂપ હોવાથી સિદ્ધ, ૮ સિદ્ધિઃ

જ્ઞાનની અથવા કૃષ્ણની મૂર્તિ, ૯ સર્વાદિઃ-સર્વ પ્રાણી-
ઓના આદિકારણ, ૧૦૦ અચ્યુતઃ-સ્વસ્વરૂપના સામ-
ર્થ્યવડે સ્વસ્વરૂપમાંથી બ્રહ્મ ન થનારા, ૧ વૃષાકપિઃ-
ધર્મનું રક્ષણ કરનારા, ૨ અમેયાત્માઃ-અમાપ સ્વરૂ-
પવાળા, ૩ સર્વ યોગ વિનિઃસૃતઃ-સર્વ પ્રકારનાં કર્મ
બંધનમાંથી મુક્ત, ૨૫

વસુર્વસુમનાઃ સત્યઃ સમાત્માસંમિતઃ સમઃ ॥
અમોઘઃ પુંડરીકાક્ષો વૃષકર્મા વૃષાકૃતિઃ ૨૬

૪ વસુઃ-સર્વ પ્રાણીઓમાં વાસ કરતા, ૫ વસુ-
મનાઃ-ઉદાર મનવાળા, ૬ સત્યઃ-સત્યમૂર્તિ, ૭ સમા-
ત્માઃ-રાગ દ્વેષ રહિત, શુદ્ધ આત્માવાળા અથવા
સર્વ પ્રાણીઓમાં સમાનરૂપે વસતા, ૮ અસં-
મિતઃ-સર્વ પદાર્થો વડે મપાય નહીં તેવા, ૯ સમઃ-
સર્વ કાળમાં સર્વ પ્રકારના વિકાર રહિત, અથવા
લક્ષ્મી સાથે રહેનારા, ૧૧૦ અમોઘઃ-બક્ત જનોને
કૃષ્ણ આપનારા, ૧ પુંડરીકાક્ષઃ-કમળ જેવાં નેત્ર-
વાળા, ૨ વૃષકર્માઃ-ધર્મ કર્મનું આચરણ કરનારા, ૩
વૃષાકૃતિઃ-ધર્મ સ્થાપન કરવા માટે શરીર ધારણ કર-
નારા, ૨૬

રુદ્રો बहुशिरा बभ्रुर्विश्वयोनिः शुचिश्रवाः ॥

અમૃતઃશાશ્વતઃ સ્થાણુર્વરારોહો મહાતપાઃ૨૭

૪ રૂદ્રઃ-સંહાર વેળા પ્રાણીઓને રોવરાવનારા, ૫ બહુશિરાઃ-ધણાં મસ્તકવાળા, ૬ બ્રહ્મઃ-લોકોનાં પોષણ કરનારા, ૭ વિશ્વયોનિઃ-જગતના ઉત્પત્તિ-સ્થાન, ૮ શુચિશ્રવાઃ-પવિત્ર કીર્તિવાળા, ૯ અમૃતઃ-અમર, ૧૨૦ શાશ્વતસ્થાણુઃ-સનાતન કાળથી અચળ રહેનારા, ૧ વરારોહઃ-સુંદર અંગવાળા, ૨ મહાતપાઃ-મહાતપસ્વી, ૨૭

सर्वगःसर्वविद्वानुर्विष्वक्सेनो जनार्दनः ॥

વેદોવેદવિદવ્યંગો વેદાંગો વેદવિત્કવિઃ ૨૮

૩ સર્વગઃ-સર્વ ઠેકાણે ગતિ કરનારા, ૪ સર્વવિદ્ભાનુઃ-સર્વ વેદો અને સર્વત્ર પ્રકાશકરનારા, ૫ વિશ્વક્ષેનઃ-દૈત્યોની સેનાને ચારે દિશામાં નસાડનારા, ૬ જનાર્દનઃ-પાપી મનુષ્યોને નરકની પીડા આપનારા, ૭ વેદઃ-સર્વ વસ્તુનું જ્ઞાન ધરાવનારા વેદરૂપ, ૮ વેદવિત્ઃ-ચારે વેદોને જાણનારા, ૯ અવ્યંગા-સર્વ પ્રકારના જ્ઞાનથી સંપૂર્ણ, ૧૩૦ વેદાંગઃ-વેદાદિક ને-ઓના અંગો છે એવા, ૧ વેદવિદ્ઃ-વેદોનો વિચાર

કરનારા, ૨ કવિ:-સર્વ વસ્તુને હરતામહાકવત્ જોનારા
અથવા વેદના રચનાર આદિ કવિ, ૨૮

લોકાધ્યક્ષઃ સુરાધ્યક્ષો ધર્માધ્યક્ષઃ કૃતાકૃતઃ
ચતુરાત્મા ચતુર્વ્યૂહશ્ચતુર્દેષ્ઠશ્ચતુર્ભુજઃ ॥ ૨૯ ॥

૩ લોકાધ્યક્ષ:-સર્વ લોકોના સ્વામી, ૪ સુરા-
ધ્યક્ષ:-દેવતાઓમાં પ્રમુખ, ૫ ધર્માધ્યક્ષ:-ધર્મોના
પતિ, ૬ કૃતાકૃત:-કાર્યરૂપ તથા કારણરૂપ, ૭ ચતુ-
રાત્મા:-ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ કરતી વેળાએ બ્રહ્મા, દક્ષા-
દિક, કાળ તથા સર્વ પ્રાણીઓ, એ ચાર વિભૂતિવાળા,
૮ ચતુર્વ્યૂહ:-વાસુદેવ, સંકર્ષણ, પ્રદ્યુમ્ન, અનિરુદ્ધ
એ ચાર વિભૂતિવાળા, ૯ ચતુર્દેષ્ઠ:-નામ, આખ્યાત,
ઉપસર્ગ અને નિપાત, એ ચાર ડાઢવાળા ૧૪૦ ચતુ-
ર્ભુજ:-ચાર ભુજવાળા, ૨૯

શ્રાજિષ્ણુર્ભોજનં ભોક્તા સહિષ્ણુર્જગદાદિજઃ
અનયો વિજયો જૈતા વિશ્વયોનિઃ પુનર્વસુઃ ૩૦

૧ શ્રાજિષ્ણુ:-પ્રકાશમાન, ૨ ભોજનં:-માયારૂપ
અથવા વૈભવરૂપ, ૩ ભોક્તા:-સુખદુઃખ ભોગવનાર
જીવરૂપ, ૪ સહિષ્ણુ:-હિરણ્યકશિપુ વગેરે દાન-
યોની સામે ઠક્કર લેનારા અથવા ક્ષમાવાંત, ૫ જગ-

દાદિજ:-જગત્ત્રી આદિ જન્મેલા બ્રહ્મરૂપ અથવા તેને ઉત્પન્ન કરનારા, ૬ અનધ:-દોષ રહિત, ૭ વિજય:-જ્ઞાન, વૈરાગ્ય આદિથી જગતના વિજયરૂપ, ૮ જેતા:-વિજય કરનારા, ૯ વિશ્વયોનિ:-વિશ્વના કારણભૂત, ૧૫૦ પુનર્વસુ:-શરીરમાં વારંવાર આત્મા-રૂપે નિવાસ કરનારા, ૩૦

ઉપેન્દ્રો વામનઃપ્રાંશુરમોઘઃ શુચિરૂર્જિતઃ ॥

અર્તીદ્રઃ સંગ્રહઃ સર્ગો ધૃતાત્મા નિયમો યમઃ૩૧

૧ ઉપેન્દ્ર:-બારે મહિનાઓના બાર સૂર્ય અને બાર ઇન્દ્રોની સાથે રહેનારા ઉપેન્દ્રરૂપ, ૨ વામન:-વામન અવતાર, ૩ પ્રાંશુ:-ત્રણ પગલાં પૃથ્વી ભરતી વેળા જાંચા થયેલા, ૪ અમોઘ:-સર્વને કર્માનુસાર ફળ આપનારા, ૫ શુચિ:-સ્તુતિ કરનારા મનુષ્યોને પવિત્ર કરનારા, ૬ ઊર્જિત:-મહાબળશાળી. ૭ અર્તીદ્ર:-સ્વાભાવિક એવાં જ્ઞાન, ઐશ્વર્ય આદિ ગુણોવડે ઇન્દ્રનો પરાજય કરનારા, ૮ સંગ્રહ:-સંહાર કાળે સર્વનો સંગ્રહ કરનારા, ૯ સર્ગ:-ઉત્પત્તિ સમયે સર્વને ઉત્પન્ન કરનારા, ૧૬૦, ધૃતાત્મા:-સ્વરૂપને ધારણ કરનારા, ૧ નિયમ:-પ્રજ્ઞને તેઓના અધિકાર ઉપર નીમનારા, ૨ યમ:-સર્વ પ્રાણીઓને પોતાને વિષે લય કરનારા, અથવા સર્વને નિયમમાં રાખનારા યમરૂપ. ૩૧

વૈદ્યો વૈદ્ય સદા યોગી વીરહા માધવો મધુ : ॥

અતીન્દ્રિયો મહામાયો મહોત્સાહો મહાબલ : ૩૨

૩ વૈદ્ય:-મુમુક્ષુઓએ જાણવા યોગ્ય, ૪ વૈદ્ય:-
સર્વ વિદ્યા જાણનારા, ૫ સદાયોગી:-નિત્ય સ્વરૂપના
પ્રકાશથી યોગી, ૬ વીરહા:-ધર્મની રક્ષા કરવા માટે
અસુર યોદ્ધાઓનો સંહાર કરનારા, ૭ માધવ:-
માયાના સ્વામી, ૮ મધુ:-ભક્ત જનને મધની પેરે
મીઠાશ ઉપજાવનારા, ૯ અતીન્દ્રિય:-ઇન્દ્રિયોથી અ-
જગા, ૧૦ મહામાય:-મહા માયાવી અર્થાત્ મોટા
માયાવીઓને પણ માયાની જાળમાં ફસાવનારા, ૧
મહોત્સાહ:-જગત્ની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને લય
કરવામાં મોટા ઉત્સાહી, ૨ મહાબલ:-બળવાનોના
પણ બળરૂપ હોવાથી મહાબળશાળી, ૩૨

મહાબુદ્ધિર્મહાવીર્યો મહાશક્તિર્મહાદ્યુતિ : ॥

અનિર્દેશ્યવપુઃશ્રીમાનમેયાત્મા મહાદ્રિધૃક્ ૩૩

૩ મહાબુદ્ધિ:-મોટા બુદ્ધિશાળી, ૪ મહાવીર્ય:-
મોટા પરાક્રમી, ૫ મહાશક્તિ:-મોટી શક્તિવાળા,
૬ મહાદ્યુતિ:-મોટી કાંતિવાળા, ૭ અનિર્દેશ્યવપુઃ:-
જેનું શરીર કોઈથી પણ કળું જાણ નહીં લેવા, ૮

શ્રીમાનુઃ-લક્ષ્મીના નિવાસસ્થાન, ૯ અમેયાત્મા, ક્ષાધથી પણ જેનું શરીર માપવામાં આવી શકે નહીં તેવા, ૧૮૦ મહાદ્રિધૃક્ઃ-ગોવર્ધન વગેરે મોટા મોટા પર્વતોને ધારણ કરનારા, ૭૭

મહેષ્વાસો મહીભતાં શ્રીનિવાસઃ સતાંગતિઃ॥
અનિરુદ્ધઃ સુરાનંદો ગોવિંદો ગોવિદાંપતિઃ ૩૪

૧ મહેષ્વાસઃ-મોટા ધનુર્ધારી, ૨ મહીભર્તાઃ-પૃથિવીને ધારણ કરનારા, ૩ શ્રીનિવાસઃ-જેના વક્ષઃ-સ્થલમાં નિત્ય લક્ષ્મી રહે છે એવા, ૪ સતાંગતિઃ-સત્પુરુષોના આશ્રયરૂપ, ૫ અનિરુદ્ધઃ-અનિરુદ્ધરૂપ, ૬ સુરાનંદઃ-દેવતાઓને આનંદ આપનારા, ૭ ગોવિન્દઃ-વરાહઆદિરૂપ લઈ, પૃથ્વીનું વારંવાર રક્ષણ કરી દેવતાઓને આનંદ દેનારા, ૮ ગોવિદાંપતિઃ-વેદાદિક શાસ્ત્રને જાણનારાઓનાં સ્વામી, ૭૭

મરીચિર્દમનો હંસઃ સુપર્ણો ભુજગોત્તમઃ ॥

હિરણ્યનાભઃ સુતપાઃ પદ્મનાભઃ પ્રજાપતિઃ ૩૫

૯ મરીચિઃ-તેજસ્વીઓના તેજરૂપ. ૧૯૦ દમનઃ-વેવસ્વતઆદિક મનુરૂપે પ્રજાને પ્રસન્ન કરીને નિયં

મમાં રાખનારા, ૧ હ્રંસ:-સંસારનો ભય નાશ
કરનારા, ૨ સુપર્ણ:-ગરુડરૂપ, ૩ ભુજગોત્તમ:-સર્પોમાં
શેષનાગરૂપ, ૪ હિરણ્યનાભ:-સુવર્ણના જેવી શોભા-
યમાન નાભિવાળા, ૫ સુતપા:-ઉત્તમ તપશ્ચર્યા કરનારા,
૬ પદ્મનાભ:-કમળ જેવી ગોળાકાર નાભિવાળા, ૭
પ્રજાપતિ:-પ્રજાનું પાલન કરનારા-પિતારૂપ, ૮૫

અમૃત્યુઃસર્વદક્ સિંહઃસંઘાતા સંધિમાન્સ્થિરઃ
અજો દુર્મર્ષણઃ શાસ્તા વિશ્રુતાત્મા સુરારિહા॥

૮ અમૃત્યુ:-મૃત્યુ રહિત, ૯ સર્વદક્:-પ્રાણીઓનાં
સર્વે કાર્યોને સર્વ ઠેકાણે જોનારા, ૨૦૦ સિંહ:-દુષ્ટોનો
નાશ કરનારા, ૧ સંઘાતા:-સંધિ કરાવનારા, ૨
સંધિમાન:-ભક્તજન ઉપર પ્રેમ રાખનારા, ૩
સ્થિર:-નિરંતર સ્વસ્વરૂપમાં અચળ રહેનારા, ૪
અજઃ-જન્મરહિત, ૫ દુર્મર્ષણ:-દાનવાદિકથી સહન
થઈ શકે નહીં તેવા, ૬ શાસ્તા:-સર્વને શિક્ષા કર-
નારા, ૭ વિશ્રુતાત્મા:-જોનો આત્મા સત્ય, જ્ઞાનરૂપ
વિશેષ કરીને સમિળવામાં આવ્યો છે એવો, ૮ સુસ-
દક્ષ:-દેવતાઓના શત્રુ હતેયોનો સંહાર કરનારા, ૮૬

ગુરુર્ગુરુતમો ધામ સત્યઃ સત્યપરાક્રમઃ ॥

નિમિષોઽનિમિષઃ સ્વર્ગીવાચસ્પતિરુદારધીઃ ॥

૯ ગુરુઃ-વેદાદિકનો ઉપદેશ કરવાથી અથવા ઉત્પન્ન કરવાથી ગુરુ, ૨૧૦ ગુરુતમઃ-અદ્વાદિક દેવતાઓના પણ ગુરુ, ૧ ધામઃ-સર્વ કામનાઓના આશ્રય અથવા તેજોમૂર્તિ, ૨ સત્યઃ-સત્યમૂર્તિ, ૩ સત્યપરાક્રમઃ-સત્ય પરાક્રમવાળા, ૪ નિમિષઃ-યોગ નિદ્રા કરતી વેળા નેત્રનું પાંપણ ઢારનારા, ૫ અનિમિષઃ-નિત્ય પ્રયુક્તસ્વરૂપ હોવાથી પાંપણ ન ઢારનારા, ૬ સ્વર્ગીઃ-વૈજયંતી અને વનમાળા આદિ પુષ્પની માળાને ધારણ કરનારા, ૭ વાયસ્પતિરુદારધીઃ-વાણીના પતિ બૃહસ્પતિ જેવી ઉદાર બુદ્ધિવાળા, ૩૭

અગ્રણીર્ગ્રામણીઃ શ્રીમાન્ ન્યાયો નેતા સમીરણઃ
સહસ્રમૂર્ધા વિશ્વાત્મા સહસ્રાક્ષઃ સહસ્રપાત્ ૩૮

૮ અગ્રણીઃ-સર્વ પ્રાણીઓના નેતા અથવા મુમુક્ષુઓને મોક્ષપદ આપનારા, ૯ ગ્રામણીઃ-સર્વ પ્રાણીઓના નાયક, ૨૨૦ શ્રીમાન્-લક્ષ્મીવાળા, ૧ ન્યાયઃ-ન્યાયરૂપ, ૨ નેતાઃ-જગતના વ્યવહારનો નિર્દાહ કરનારા, ૩ સમીરણઃ-આસરે સર્વ પ્રાણી-

આને ચેષ્ટા કરાવનારા, ૪ સહસ્રમૂર્ધા:-હજાર મસ્ત-
કવાળા, ૫ વિશ્વાત્મા:-વિરાટરૂપ, ૬ સહસ્રાક્ષ:-
હજાર નેત્રોવાળા, ૭ સહસ્રપાત્ન:-હજાર ચરણુ-
વાળા, ૩૮

આવર્તનો નિવૃત્તાત્મા સંવૃત્તઃસંપ્રમર્દનઃ ॥

અહઃ સંવર્તકો વહ્નિરનિલો ધરણીધરઃ ॥૩૯॥

૮ આવર્તન:-ધર્મ સ્થાપન કરવા માટે અવતાર
લેનારા, ૯ નિવૃત્તાત્મા:-સંસારના બંધનમાંથી જન્મનું
સ્વરૂપ મુક્ત છે એવા, ૧૦ સંવૃત્ત:-માયાવડે વિંટા-
યલા, ૧ સંપ્રમર્દન:-રુદ્ર, કાળ આદિ વિભૂતિઓવડે
જગતનો સંહાર કરનારા, ૨ અહઃસંવર્તક:-દિવસને
સારી રીતે ચલાવનારા, ૩ વહ્નિ:-હવિષ્યને ગ્રહણ
કરનારા અગ્નિરૂપ, ૪ અનિલ:-પવનમૂર્તિ, ૫ ધરણી-
ધર:-શેષ અને દિશાના હાથીઓ વગેરે રૂપોથી
પૃથ્વીને ધારણ કરનારા, ૩૯

સુપ્રસાદઃપ્રસન્નાત્મા વિશ્વધૃગ્વિશ્વભુગ્વિભુઃ ॥

સત્કર્તા સત્કૃતઃ સાધુર્જહ્નુર્નારાયણો નરઃ૪૦

૬ સુપ્રસાદ:-શિશુપાલ આદિ અપરાધીઓ ઉપર
પણ કૃપા કરનારા, ૭ પ્રસન્નાત્મા:-રજ અને તમ

આદિથી જેનું અંતઃકરણ મલિન નથી એવા અર્થાત્
 પ્રસન્ન છે આત્મા જેનો એવા, ૮ વિશ્વધૂક્:-જગત્તને
 ધારણ કરનારા, ૯ વિશ્વભુક્:-જગત્તને ભોગવનાર,
 અથવા પાલન કરનારા, ૨૪૦ વિભુ:-વિવિધરૂપધારી
 ૧ સત્કર્તા:-ભક્ત જનનો સત્કાર કરનારા, ૨ સત્કૃત:-
 ભક્તોથી માન અપાયલા, ૩ સાધુ:-ભક્તોનાં કાર્ય
 સાધનારા, ૪ જુષ્ઠુ:-સંહાર કાળે મનુષ્યોનો પોતાને
 વિષે લય કરનારા, ૫ નારાયણ:-જળમાં શયન કર-
 નારા, ૬ નર:-મનુષ્યને મોક્ષ આપનારા, સનાતન
 પરમાત્મા, ૪૦

અસંખ્યેયોઽપ્રમેયાત્મા વિશિષ્ટઃશિષ્ટકૃચ્છુચિઃ
 સિદ્ધાર્થઃસિદ્ધસંકલ્પઃસિદ્ધિદઃસિધિસાધનઃ

૭ અસંખ્યેય:-ગણત્રી વિનાના અપાર મૂર્તિવાળા,
 ૮ અપ્રમેયાત્મા:-કોઈ પણ રીતે જાણવામાં આવે
 નહીં તેવું રૂપ ધારણ કરનારા, ૯ વિશિષ્ટ:-સર્વ
 કરતાં શ્રેષ્ઠ, ૨૫૦ શિષ્ટકૃત:-દુષ્ટોને શિક્ષા કરનારા,
 ૧ શુચિ:-કામ, ક્રોધ આદિક મળથી રહિત. ૨
 સિદ્ધાર્થ:-નિવૃત્તિરૂપી અર્થને સિદ્ધ કરનારા, ૩ સિદ્ધ-
 સંકલ્પ:-પોતાના સંકલ્પમાં સિદ્ધ થયેલા, ૪ સિદ્ધિદઃ:-
 સિદ્ધિને આપનારા, ૫ સિદ્ધિસાધન:-સિદ્ધિનાં સાધ-
 નરૂપ, ૪૧

વૃષાહી વૃષભો વિષ્ણુર્વૃષપર્વા વૃષોદરઃ
વર્ધનો વર્ધમાનશ્ચ વિવિક્તઃ શ્રુતિસાગરઃ ॥૪૨

૬ વૃષાહી:-દ્વાદશાહ આદિક ધર્મમૂર્તિ, ૭ વૃષભ:-
ભક્તોની કામના પૂરનારા. ૮ વિષ્ણુ:-સર્વત્ર વ્યાપક,
૯ વૃષપર્વા:-પરલોકમાં જવાની ઇચ્છાવાળા ભક્ત-
જનોને ધર્મરૂપી પગથિયાંરૂપ, ૨૬૦ વૃષોદર:-ઉદરમાં
ધર્મને ધારણ કરનારા, ૧ વર્ધન:-ભક્ત જનની વૃદ્ધિ
કરનારા, ૨ વર્ધમાન:-સંસારરૂપે વૃદ્ધિ પામનારા,
૩ વિવિક્ત:-સંસારથી વિરક્ત રહેનારા, ૪ શ્રુતિસા-
ગર:-ચારે વેદના સાગરરૂપ, ૪૨

સુભુજો દુર્ધરો વાગ્મી મહેન્દ્રો વસુદો વસુઃ ॥
નૈકરૂપો બૃહદ્રૂપઃ શિપિવિષ્ટઃ પ્રકાશનઃ ॥૪૩॥

૫ સુભુજ:-સુંદર હાથવાળા, ૬ દુર્ધર:-ધ્યાન વેળાએ
મહા કષ્ટથી અંતઃકરણમાં ધારણ કરાય તેવા, ૭
વાગ્મી:-વાચાળ, ૮ મહેન્દ્ર:-મેઠા ઇન્દ્ર, ૯ વસુદઃ:-
ધન આપનારા, ૨૭૦ વસુઃ:-ધન મૂર્તિ અથવા આકા-
શમાં વસનારા વાયુરૂપ, ૧ નૈકરૂપ:-અનેક રૂપ-
વાળા, ૨ બૃહદ્રૂપ:-મેઠા વિશ્વરૂપધારી, ૩ શિપિ-
વિષ્ટ:-યજ્ઞરૂપે પશુઓમાં નિવાસ કરનારા અથવા હિર-
ણ્યમાં રહેનારા, ૪ પ્રકાશન:-પ્રકાશ કરનારા, ૪૩

ઓજસ્તેજોદ્યુતિધરઃ પ્રકાશાત્મા પ્રતાપનઃ ॥

ઋદ્ધઃસ્પષ્ટાક્ષરો મંત્રશ્રંદ્રાંશુર્માસ્કરદ્યુતિઃ ૪૪

૫ ઓજસ્તેજોદ્યુતિધરઃ-પ્રાણુઅળ, ઐશ્વર્ય અને કાંતિને ધારણ કરનારા, ૬ પ્રકાશાત્માઃ-પ્રકાશ કરનાર છે સ્વરૂપ જેનું એવા, ૭ પ્રતાપનઃ-વિશ્વને તપાવનારા, ૮ ઋદ્ધઃ-ધર્મ, જ્ઞાન તથા વૈરાગ્યથી સંપન્ન, ૯ સ્પષ્ટાક્ષરઃ-ઔંકારવડે સ્પષ્ટ જણાતા, ૨૮૦ મંત્રઃ-ઋગ્, યજુર્, અને સામ વેદના મંત્રરૂપ, ૧ અન્દ્રાંશુઃ-અન્દ્રમાનાં કિરણોની પેઠે ત્રણ તાપથી પીડાયલાઓને આનંદ આપનારા, ૨ ભાસ્કરદ્યુતિઃ-સૂર્ય જેવી કાંતિવાળા, ૪૪

અમૃતાંશુદ્રવો ભાનુઃ શશબિંદુઃ સુરેશ્વરઃ ।

ઔષધં જગતઃ સેતુઃ સત્યધર્મપરાક્રમઃ ॥૪૫॥

ભૂતભવ્યભવન્નાથઃ પવનઃ પાવનોડનલઃ ॥

કામહા કામકૃત્કાંતઃ કામઃ કામપ્રદઃ પ્રભુઃ ॥

૩ અમૃતાંશુદ્રવઃ-સમુદ્રના મથન વેળાએઅન્દ્રમાને ઉત્પન્ન કરનાર સાગરરૂપ, ૪ ભાનુઃ-પ્રકાશ કરનારા સૂર્ય, ૫ શશબિંદુઃ-અન્દ્રમા, ૬ સુરેશ્વરઃ-ધન્દ્ર, ૭

ઔષધ:-સંસારરૂપી વ્યાધીને દૂર કરવામાં ઔષધ-
રૂપ, ૮ જગત:સેતુ:-જગત્તું રક્ષણ કરવા માટે સેતુ
(પાજ) રૂપ, ૯ સત્યધર્મપરાક્રમ:-સત્ય છે ધર્મ
અને જ્ઞાન આદિ ગુણો તથા પરાક્રમ જેતું એવા,
૨૯૦ ભૂતભવ્યભવનાથ:-ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન
કાળના સ્વામી, ૧ પવન:-પવનરૂપ, ૨ પાવન:-
જગતને પવિત્ર કરનારા, ૩ અનલ:-અગ્નિમૂર્તિ
અથવા જીવમૂર્તિ. ૪ કામહા:-ભકતોની તૃણાનો
નાશ કરનારા, ૫ કામકૃત:-ભકતોની કામના પૂર-
નારા અથવા કામના પિતા, ૬ કાંત:-સુંદર, ૭ કામ:-
ધર્માદિક પુરુષાર્થની કામનાવાળાઓએ ઇચ્છતા, ૮
કામપ્રદ:-કામનાવાળાઓની સંપૂર્ણ કામનાઓને પૂર-
નારા, ૯ મેલુ:-મહા સમર્થ, ૪૫-૪૬

યુગાદિકૃદ્યુગાવર્તો નૈકમાયો મહાશનઃ ।

અદૃશ્યોઽવ્યક્તરૂપશ્ચસહસ્રજિદનંતજિત્ ૪૭

इष्टो विशिष्टः शिष्टेष्टः शिखंडी नहुषो वृषः॥

क्रोधहा क्रोधकृत्कर्ता विश्वबाहुर्महीधरः ४८

૩૦૦ યુગાદિકૃત-સત્યાદિક યુગનો આરંભ કરનારા,
૧ યુગાવર્ત:-યુગોમાં ફેરફાર કરનારા, ૨ નૈકમાય:-

અનેક પ્રકારની માયાવાળા, ૩ મહાસન:-મોટું મોજન
 કરનારા, ૪ અદૃશ્ય:-સર્વની બુદ્ધિ તથા ઇન્દ્રિયોથી
 જોઈ શકાય નહીં તેવા, ૫ અવ્યક્તરૂપ:-સૂક્ષ્મરૂપ
 ધારી, ૬ સહસ્રજિત:-હજારો દૈત્યોને હરાવનારા,
 ૭ અનંતજિત:-લીલાવડે સર્વનો વિજય કરનારા, ૮
 ઇષ્ટ:-યજ્ઞવડે પૂજતા, ૯ વિશિષ્ટ:-સર્વ કરતાં શ્રેષ્ઠ,
 ૩૧૦ શિષ્ટેષ્ટ:-મોટામોટા વિદ્વાનોને પ્રિય, ૧ શિ-
 ખંડી:-મયૂર પિચ્છવડે ગોવાળીઆનો વેશ ધારણ
 કરનારા, ૨ નહુષ:-માયાવડે પ્રાણીઓને બંધનમાં
 નાખનારા, ૩ વૃષ:-કામના પૂરનારા ધર્મરૂપ,
 ૪ ક્રોધહા:-ક્રોધનો નાશ કરનારા, ૫ ક્રોધકૃત્કર્તા:-ક્રોધ
 કરનારા દૈત્યાદિકને પણ ઉત્પન્ન કરનારા અથવા અસાધુ
 ઉપર ક્રોધ કરનારા અને જગત્ રચનારા, ૬ વિશ્વ-
 બાહુ:-ચારે દિશામાં ફેલાયેલી ભુજઓવાળા, ૭ મહી-
 ધર:-પૃથ્વીને ધારણ કરનારા, ૪૭-૪૮

અચ્યુતઃપ્રથિતઃ પ્રાણઃ પ્રાણદો વાસવાનુજઃ।
 અપાંનિધિરધિષ્ઠાનમપ્રમત્તઃ પ્રતિષ્ઠિતઃ ૪૯

૮ અચ્યુત:-જન્માદિક ૭ વિકાર રહિત, ૯ પ્ર-
 થિત:-જગત્ની ઉત્પત્તિ વગેરે કર્મોથી પ્રખ્યાત, ૩૨૦
 પ્રાણુ:-સૂક્ષ્માત્મારૂપે જગત્ને જીવાડનારા, ૧ પ્રાણુ-

૬:-પ્રાણુને આપનારા, ૨ વાસવાતુજ:-ઇન્દ્રના નાના ભાઈ, ૩ અપાંનિધિ:-સાગરરૂપ, ૪ અધિધાન:-પ્રાણીઓના ઉપાધાન કારણુ, ૫ અપ્રમત:-અધિકારી-ઓને તેમના કર્મોનુસાર ફળ આપનારા, ૬ પ્રતિ-ષ્ઠિત:-પોતાના મહિમામાં રહેલા, ૪૯

સ્કંદઃ સ્કંદધરો ધુર્યો વરદો વાયુવાહનઃ ।
વાસુદેવો વૃદ્ધાનુરાદિદેવઃ પુરંદરઃ ॥૫૦॥

૭ સ્કંદ:-અમૃતરૂપે ગગન કરનારા, તથા વાયુરૂપે સર્વનું શોષણ કરનારા, અથવા કાર્તિક સ્વામીરૂપે, ૮ સ્કંદધર:-ધર્મ માર્ગનું રક્ષણ કરનારા, ૯ ધુર્ય:-મનુષ્ય માત્રની જન્મ, મરણ આદિકની ધૂસરી ધરનારા, ૩૩૦ વરદ:-વરદાન આપનારા. ૧ વાયુવાહન:-વાયુ જેવા વેગવંત 'ગરુડ' વાહનવાળા, ૨ વાસુદેવ:-વસુદેવના પુત્ર, ૩ વૃદ્ધાનુ:-મોટાં કિરણોવડે જગતને પ્રકાશ કરનારા, ૪ આદિદેવઃમુખ્ય દેવ, ૫ પુરંદર:-શત્રુઓનાં નગરોનો નાશ કરનારા, ૫૦

અશોકસ્તારણસ્તારઃ શૂરઃ શૌરિર્જનેશ્વરઃ ॥

અનુકૂલઃ શતાવર્તઃ પદ્મી પદ્મનિભેક્ષણઃ ॥૫૧॥

૬ અશોક:-શોકાદિ ૬ ઊર્મિઓથી રહિત, ૭ તારણ:-સંસાર સાગરમાંથી બહોતોને તારનારા, ૮ તાર:-

ૐકાર મૂર્તિ, ૯ શૂર:-શૂરવીર, ૩૪૦ શૌરિ:-શૂરસે.
 નના વંશમાં જન્મેલા, ૧ જનેશ્વર:-મનુષ્યોના સ્વામી,
 ૨ અનુકૂલ:-સર્વને આત્મારૂપ અનુકૂલ રહેલા, ૩
 શિતાવર્ત:-ધર્મની રક્ષા કરવા માટે સેંકડો વાર જન્મ
 લેનારા, ૪ પદ્મી: કમળને ધારણ કરનારા, ૫ પદ્મ-
 નિભેક્ષણ:-કમળ જેવાં નેત્રવાળા. ૫૧

પદ્મનાભોડરવિંદાક્ષ: પદ્મગર્ભ: શરીરભૃત્ ॥

મહર્દ્ધીઋદ્ધોવૃદ્ધાત્મા મહાક્ષો ગરુડધ્વજ: ૫૨

૬ પદ્મનાભ:-નાભીમાં કમળ ધારણકરનારા, ૭
 અરવિંદાક્ષ:-કમળ જેવાં નેત્રવાળા, ૮ પદ્મગર્ભ:-
 કમળ છે ગર્ભમાં જેને એવા, ૯ શરીરભૃત્:-શરી-
 રોનું પોષણ કરનારા, ૩૫૦ મહર્દ્ધિ:-મોટી સમૃદ્ધિ-
 વાળા, ૧ ઋદ્ધ:-સંસારમાં સ્વચ્છાથી સંધાયેલા, ૨
 વૃદ્ધાત્મા:-પુરાતન આત્માવાળા, ૩ મહાક્ષ:-વિશાળ
 નેત્રવાળા, ૪ ગરુડધ્વજ:-ગરુડનાં ચિત્રવાળી ધ્વજથી
 અલંકૃત, ૫૨

અતુલ: શરભો ભીમ: સમયજ્ઞો હવિર્હરિ: ॥

સર્વલક્ષણલક્ષણ્યો લક્ષ્મીવાન્ સમિર્તિજય: ૫૩

૫ અતુલ:-તુલના વિનાના, ૬ શરભ:-પ્રત્યેક
 શરીરમાં પ્રકાશ કરનારા, ૭ ભીમ:-બચકર, ૮

સમયજ્ઞઃ-સમય જાણનારા, ૯ હુવિહરિઃ-યજ્ઞમાં હો-
મેલાં બળીદાનને કરનારા અથવા બળિરૂપ તથા
પાપને કરનારા, ૩૨૦ સર્વલક્ષણુલક્ષણ્યઃ-સર્વ પ્રકા-
રનાં લક્ષણોથી જાણવા યોગ્ય, ૧ લક્ષ્મીવાનઃ-
લક્ષ્મીવાળા, ૨ સમિતિજન્યઃ-રણુસંગ્રામના વિજય
કરનારા, ૫૩

વિક્ષરો રોહિતો માર્ગો હેતુર્દામોદરઃ સહઃ ॥
મહીધરો મહાભાગો વેગવાનમિતાશનઃ॥૫૪॥

૩ વિક્ષરઃ-અવિનાશી, ૪ રોહિતઃ-મત્સ્યાવતાર
લેનારા, ૫ માર્ગહેતુઃ-ધર્મ માર્ગના ચલાવનારા, ૬
દામોદરઃ-દામડુ છે ઉદરમાં જેમને એવા, ૭
સહઃ-દૈત્યાદિકની સામે ટક્કર લેનારા, ૮ મહીધરઃ-
પૃથ્વીને ધારણ કરનારા, ૯ મહાભાગઃ-મોટા બાળ્ય
વાળા, ૩૭૦ વેગવાનઃ-વેગવાળા, ૧ અમિતાશનઃ-
સંહાર વેળા અપ્રમાણ બક્ષણ કરનારા. ૫૪

ઉદ્ભવઃ ક્ષોભણો દેવઃ શ્રીગર્ભઃ પરમેશ્વરઃ ॥
કરણં કારણં કર્તા વિકર્તા ગહનોગુહઃ॥૫૫॥

૨ ઉદ્ભવઃ-જગતના ઉપાદાન કારણ, ૩ ક્ષોભણઃ-
મુદિલેણાએ પ્રકૃતિ અને પુરુષને ક્ષોભ કરનારા, ૪

દેવ:-અનંત પ્રકારની કીડાઓ કરનારા, ૫ શ્રીગર્ભ:-
 ઉદરમાં વિભૂતિને ધારણ કરનારા. ૬ પરમેશ્વર:-મોટા
 ઇશ્વર, ૭ કરણ:-ઉત્તમ સાધનરૂપ, ૮ કારણ:-
 પૃથ્વીની ઉત્પત્તિના ઉપાદાન કરણભૂત, ૯ કર્તા:-
 સર્વ રીતે સ્વતંત્ર, ૩૮૦ વિકર્તા:-વિચિત્ર પ્રકારની
 સૃષ્ટિ રચનારા, ૧ ગહન:-જાણી શકાય નહીં તેવા,
 ૨ ગુહ:-માયાવડે સ્વરૂપને ઢાંકનારા. ૫૫

**વ્યવસાયો વ્યવસ્થાનઃસંસ્થાનઃસ્થાનદો ધ્રુવઃ
 પરાર્થિઃ પરમઃ સ્પષ્ટસ્તુષ્ટઃ પુષ્ટઃશુભેક્ષણઃ ॥૬૬॥**

૩ વ્યવસાય:-જ્ઞાનમાત્રસ્વરૂપ હોવાથી વ્યવસાય
 રૂપ, ૪ વ્યવસ્થાન:-વર્ણુ અને આશ્રમના વિભાગ
 પાડનારા, ૫ સંસ્થાન:-પ્રલય વેલાએ પ્રાણિઓને
 લય થવાનાં સ્થાનરૂપ, ૬ સ્થાનદઃ:-ભક્તોને સ્થાનક
 આપનારા, ૭ ધ્રુવ:-અચળ રહેલા, ૮ પાર્થિ:-મોટી
 સમૃદ્ધિવાળા, ૯ પરમ:-સર્વ કરતાં ઉત્તમ, ૩૮૦
 સ્પષ્ટ:-સ્પષ્ટ છે સ્વરૂપ જેનું એવા, ૧ સ્તુષ્ટ:-પ્રસન્ન
 રહેનારા, ૨ પુષ્ટ:-સર્વરૂપે સંપૂર્ણ, ૩ શુભેક્ષણ:-
 સુંદર નેત્રવાળા. ૫૬

રામો વિરામો વિરજો માર્ગો નેયો નયોઽનયઃ॥
વીરઃશક્તિમતાં શ્રેષ્ઠો ધર્મોધર્મવિદુત્તમઃ॥૫૭॥

૪ રામઃ-યોગીઓને રમવાના સ્થાનરૂપ, ૫ વિ-
રામઃ-પ્રાણીઓને આરામ મળવાનું સ્થાન, ૬ વિર-
જઃ-રત્નેગુણ રહિત, ૭ માર્ગઃ-મુમુક્ષુ જનોને મોક્ષે
જવાના માર્ગરૂપ, ૮ નેયઃ-ઉત્તમ જ્ઞાનવડે ગ્રહણ
કરવા યોગ્ય, ૯ નયઃ-સર્વને નિયમમાં રાખનારા,
૪૦૦ અનયઃ-સર્વતંત્ર અથવા સ્વતંત્ર. ૧ વીરઃ-
શૂરવીર, ૨ શક્તિમતાં શ્રેષ્ઠઃ-શક્તિવાળાઓમાં ઉત્તમ,
૩ ધર્મઃ-ધર્મરૂપ, ૪ ધર્મવિદુત્તમઃ-ધર્મવેતાઓમાં
શ્રેષ્ઠ. ૫૭.

વૈકુંઠઃ પુરુષઃ પ્રાણઃ પ્રાણદઃ પ્રણવઃ પૃથુઃ ॥
હિરણ્યગર્ભઃશત્રુઘ્નો વ્યાસો વાયુરષોક્ષજઃ॥૫૮॥

૫ વૈકુંઠઃ-જગત્ના આરંભમાં પંચમહાભૂતો એકઠાં
કરી તેઓની સ્થિતિ બાંધનારા, ૬ પુરુષઃ-નવ દ્વાર-
વાળી દેહપુરીમાં વસનારા, ૭ પ્રાણઃ-સર્વ પ્રાણી-
ઓમાં પ્રાણરૂપે ચેષ્ટા કરનારા, ૮ પ્રાણદઃ-પ્રાણ
આપનારા, ૯ પ્રણવઃ-ૐકારમૂર્તિ, ૪૧૦ પૃથુઃ-જગત્

રૂપે વિસ્તારવાળા, ૧ હિરણ્યગર્ભ:-સુવર્ણના ઈંડા-
માંથી જન્મેલા, ૨ શત્રુઘ્ન:-શત્રુઓનો નાશ કરનારા, ૩
આત્મા:-હારણરૂપે સર્વ કાર્યમાં વ્યાપેલા, ૪ વાયુ:-
વાયુરૂપ, ૫ અધોક્ષજ:-જેને જ્ઞાનેન્દ્રિયોથી થયેલું
જ્ઞાન પણ પહોંચી શકતું નથી એવા. ૫૮

ઋતુઃ સુદર્શનઃ કાલઃ પરમેષ્ઠી પરિગ્રહઃ ॥

હ્ર્યઃ સંવત્સરો દક્ષો વિશ્રામો વિશ્વદક્ષિણઃ ૫૯

૬ ઋતુ:-વસંતાદિક ઋતુમૂર્તિ. ૭ સુદર્શન:-સુંદર
દર્શનવાળા. ૮ કાલ:-સર્વનો સંહાર કરનારા, ૯ પર-
મેષ્ઠી:-પોતાના ઉત્તમ મહિમામાં નિવાસ કરનારા,
૪૨૦ પરિગ્રહ:-ભક્તોએ અર્પણ કરેલાં પત્ર, પુષ્પ,
આદિ ગ્રહણ કરનારા, ૧ હિમઃ:-સૂર્ય વગેરે તેજસ્વી
પદાર્થોને પણ ભય આપનારા, ૨ સંવત્સર:-જેમાં
ગ્રાહીઓ એક સાથે નિવાસ કરેછે એવા, ૩ દક્ષ:-
કાર્ય કરવામાં કુશળ, ૪ વિશ્રામ:-સંસારથી ખિન્ન
થયેલા લોકોને મુક્તિરૂપ વિશ્રાંતિ આપનારા, ૫ વિ-
શ્વદક્ષિણ:-આખા જગત્ કરતાં વિશેષ કુશળ અથવા
વિશ્વસંબંધી સર્વ કર્મ કરવામાં કુશળ. ૫૯

વિસ્તારઃસ્થાવરઃસ્થાણુઃપ્રમાણંવીજમઘ્યયમ્ ।
અર્થોઽનર્થો મહાકોશોમહાભોગો મહાધનઃ૬૦

૬ વિસ્તારઃ-સર્વ જગત્ના વિસ્તારનું સ્થાનક,
૭ સ્થાવરઃસ્થાણુઃ-સ્થિર રહેનારા તથા સ્થિતિવાળા
પૃથ્વી આદિકે રહેવાનાં સ્થાનભૂત, ૮ પ્રમાણુઃ-
પ્રત્યક્ષ આદિ પ્રમાણરૂપ, ૯ વીજમઘ્યયઃ-કારણરૂપ
તથા અવિનાશી, ૪૩૦ અર્થઃ-સુખ રૂપ હોવાથી સર્વ
કોષથી પ્રાર્થના કરાતા, ૧ અનર્થઃ-સર્વ કામનાથી
પરિપૂર્ણ હોવાને લીધે બીજની પ્રાર્થના ન કરનારા,
૨ મહાકોશઃ-અન્નમય, પ્રાણમય, મનોમય, વિજ્ઞાનમય
ને આનંદમય, એ પાંચ કોશોથી આઘ્રાદિત થયેલા,
૩ મહાભોગઃ-સુખરૂપ મહાભોગ ભોગવનારા, ૪ મ-
હાધનઃ-પુષ્કળ ધનવાળા. ૬૦

અનિર્વિણ્ણઃ સ્થવિષ્ઠોઽભૂર્ધર્મયૂપો મહામયઃ ॥
નક્ષત્રનોમિર્નક્ષત્રી ક્ષમઃ ક્ષામઃ સમીહનઃ॥૬૧॥

૫ અનિર્વિણ્ણઃ-શોક રહિત, ૬ સ્થવિષ્ઠઃ-વિરાટ
રૂપે મહાસ્થૂળ, ૭ અભૂઃ-જન્મ રહિત, ૮ ધર્મયૂપઃ-
ધર્મના સ્તાંભ રૂપ, ૯ મહામયઃ-મોટા યજ્ઞમૂર્તિ

૪૪૦ નક્ષત્રનેભિઃ-અહમાત્રના નેભિરપ અર્થાત્ ધ્રુવ
નામનાં નક્ષત્ર રૂપ, ૧ નક્ષત્રીઃ-ચંદ્રમારૂપ, ૨ ક્ષમઃ-
સર્વ કાર્ય કરવામાં શક્તિમાન, ૩ ક્ષામઃ-સર્વ મનુ-
ષ્યસ્વરૂપે વસનારા, ૪ સમીહનઃ-સારી પેઠે એટલા
કરનારા, ૬૧

યજ્ઞ ઇજ્યો મહેજ્યશ્ચ ક્રતુઃ સત્રં સતાંગતિઃ ॥
સર્વદર્શી વિમુક્તાત્મા સર્વજ્ઞો જ્ઞાનમુત્તમમ્ ૬૨

૫ યજ્ઞઃ-યજ્ઞમૂર્તિ, ૬ ઇજ્યઃ-પૂજવા યોગ્ય, ૭
મહેજ્યઃ-પૂજન કરવા યોગ્ય સર્વ દેવતાઓમાં મોટા
પૂજ્ય, ૮ ક્રતુઃ-યજ્ઞમૂર્તિ, ૯ સત્રઃ-સત્પુરુષોની રક્ષા
કરનારા, ૪૫૦ સતાંગતિઃ-સત્પુરુષોની ગતિ અથવા
તેમના આશ્રયરૂપ, ૧ સર્વદર્શીઃ-સધળું દર્શાવનારા,
૨ વિમુક્તાત્માઃ-સ્વભાવથી મુક્તશરીરવાળા, ૩
સર્વજ્ઞઃ-સર્વ વસ્તુને જાણનારા, ૪ જ્ઞાનઉત્તમઃ-ઉત્ત-
મજ્ઞાનની મૂર્તિ. ૬૨

સુવ્રતઃ સુમુખઃ સૂક્ષ્મઃ સુઘોષઃ સુખદઃ સુહૃત્ ॥
મનોહરો જિતક્રોધો વીરબાહુર્વિદારણઃ ॥૬૩॥

૫ સુવ્રતઃ-સદાચારવાળા અથવા 'અરુ' વ્રત ધારણ

કરનારા, ૬ સુમુખ:-સર્વ વિધાનો ઉપદેશ દેનારા
હોવાથી સુંદર મુખવાળા, ૭ સૂક્ષ્મ:-શબ્દાદિક સ્થૂલ,
કારણ રહિત હોવાથી સૂક્ષ્મ, ૮ સુધોષ:-વેદાદિકનું
ગાયન કરતી વેળાએ સુંદર શબ્દવાળા, ૯ સુખદ:-
સુખ આપનારા, ૪૬૦ સુહૃદ:-સર્વના મિત્ર રૂપ.
૧ મનોહર:-મનને હરણુ કરનારા, ૨ જિતક્રોધ:-
ક્રોધને જિતનારા. ૩ વીરબાહુ:-પરાક્રમવાળી ભુગ્મઓ-
વાળા ૪ વિદારણ:-અધર્મીઓનો નાશ કરનારા. ૬૩

સ્થાપનઃસ્વવશો વ્યાપી નૈકાત્મા નૈકકર્મકૃત્
વત્સરો વત્સલો વત્સી રત્નગર્ભો ધનેશ્વરઃ૬૪॥

૫ સ્થાપન:-આયાવડે સર્વ પ્રાણીઓને નિદ્રા-
ધીન કરનારા, ૬ સ્વવશ:-પોતાને આધીન, ૭
વ્યાપી:-સર્વત્ર વ્યાપક, ૮ નૈકાત્મા:-અનેકરૂપ
ધારણુ કરનારા, ૯ નૈકકર્મકૃત:-અનેક કર્મ કરનારા,
૪૭૦ વત્સર:-સર્વનો નિવાસ છે જેને વિષે એવા, ૧
વત્સલ:-ભક્તો ઉપર પ્રેમ કરનારા, ૨ વત્સી:-વાછ-
ડાઓની પ્રજામાં રક્ષા કરનારા, અથવા સર્વ પ્રજા
ઉપર પુત્રની પેઠે પ્રેમ કરનારા ૩ રત્નગર્ભ:-રત્નોને
હૃદયમાં ધારણુ કરનારા અર્થાત્ સમુદ્ર મૂર્તિ, ૪
ધનેશ્વર:-ધનના સ્વામી કુબેરરૂપ. ૬૪

ધર્મગુબ્ધર્મકૃદ્ધર્મો સદસત્ક્ષરમક્ષરમ્ ॥

અવિજ્ઞાતા સહસ્રાંશુર્વિધાતા કૃતલક્ષણઃ૬૬॥

૫ ધર્મગુપ્ત:-ધર્મનું રક્ષણ કરનારા, ૬ ધર્મકૃત:-
ધર્મની મર્યાદા સ્થાપવા માટે ધર્મ કરનારા, ૭
ધર્મી:-ધર્મ ધારણ કરનારા, ૮ સત્:-કારણ રૂપે સત્ય,
૯ અસત્:-પ્રપંચ રૂપે અસત્ય, ૪૮૦ ક્ષર:-સર્વ
પ્રાણી રૂપે નાશવંત ૧ અક્ષર:-કૂટસ્થરૂપે અક્ષર, ૨
અવિજ્ઞાતા:-આત્મામાં કર્તૃત્વાદિની વાસનાથી જીવરૂપ.
૩ સહસ્રાંશુ:-હજાર કિરણવાળા સૂર્યમૂર્તિ. ૪ વિ-
ધાતા:-આખા જગત્ને ઉત્પન્ન કરનારા, ૫ કૃતલક્ષણ:-
વક્ષસ્થળમાં શ્રીવત્સનું ચિન્હ ધારણ કરનારા અથવા
શાસ્ત્રોને રચનારા. ૬૫

ગમસ્તિનેમિઃ સત્ત્વસ્થઃ સિંહૌ ભૂતમહેશ્વરઃ ॥

આદિદેવો મહાદેવો દેવેશો દેવભૃદ્ગુરુઃ ॥૬૭॥

૬ ગમસ્તિનેમિઃ:-કિરણરૂપી છે કર અર્થાત્ હાથ
જેને એવા અદ્રશ્યને સૂર્યરૂપે રહેલા, ૭ સત્ત્વસ્થ:-
સત્ત્વગુણમાં નિવાસ કરનારા, ૮ સિંહ:-સિંહ જેવા
પરાક્રમી, ૯ ભૂતમહેશ્વર:-સત્યવડે પ્રાણીઓના મહે-

શ્વર, ૪૯૦ આદિદેવ:-આદિદેવ, ૧ મહાદેવ:-સર્વ
પદાર્થોનો ત્યાગ કરીને આત્મજ્ઞાન રૂપી યોગૈશ્વર્યમાં
આનંદ ભોગવતા શદ્ધરૂપ, ૨ દેવેશ:-દેવોના ઇશ્વર, ૩
દેવભૂદ્ગુરુ:-દેવતાઓનું પ્રાધાન્યપણે પોષણ કરનારા
તથા ઇંદ્રના પણ ગુરુ બૃહસ્પતિ. ૬૬

ઉત્તરો ગોપતિર્ગોષ્ઠા જ્ઞાનગમ્યઃ પુરાતનઃ ॥
શરીરભૂતભૃદ્ગોક્તા કર્પીદ્રોભૂરિદક્ષિણઃ॥૬૭॥

૪ ઉત્તર:-જન્મરૂપી સંસારસાગરમાંથી તારનારા
અથવા સર્વ કરતાં શ્રેષ્ઠ, ૫ ગોપતિ:-ગાયોની રક્ષા
કરનારા, વૃક્ષની રક્ષા કરનારા, ઇંદ્રિયોના સ્વામી અથવા
વાણીના પતિ, ૬ ગોષ્ઠા:-જગત્નું રક્ષણ કરનારા,
૭ જ્ઞાનગમ્ય:-કેવળ જ્ઞાનથી જ જાણવામાં આવે
તેવા, ૮ પુરાતન:-પુરાણ પુરુષ. ૯ શરીરભૂતભૃત:-
શરીરને ઉત્પન્ન કરનારાં પંચભૂતોનું પોષણ કરનારા,
૫૦૦ ભોક્તા:-પાવન કરનારા અથવા નિરતિશય
આનંદ ભોગવનારા, ૧ કર્પીન્દ્ર:-મહા વરાહ અથવા
રામચંદ્ર, ૨ ભૂરિદક્ષિણ:-રામાદિરૂપે યજ્ઞમાં બહુ
દક્ષિણા આપનારા. ૬૭

સોમપોઽમૃતપઃ સોમઃ પુરુજિત્પુરુસત્તમઃ ॥

વિનયો જયઃ સત્યસંઘો દાશાર્હઃ સાત્વતાંપતિઃ

૩ સોમપઃ:-ચન્નમાનરૂપે અથવા દેવતારૂપે સોમ
રસનું પાન કરનારા, ૪ અમૃતપઃ:-સમુદ્ર મંથન
વેળાએ નિકળેલું અમૃત દેવતાઓને પાનારા તથા
પોતે પીનારા, ૫ સોમઃ:-ઔષધીઓનું પોષણ કરનારા
ચન્દ્રમા, ૬ પુરુજિત્:-બહુ દૈત્યોનો પરાજય કરનારા,
૭ પુરુસત્તમઃ:-વિશ્વરૂપ તથા સર્વ કરતાં શ્રેષ્ઠ, ૮ વિ-
નયઃ:-દુષ્ટોને નિયમમાં રાખનારા, ૯ જયઃ:-સર્વનો
પરાજય કરનારા, ૫૧૦ સત્યસંઘઃ:-સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાળા,
૧ દાશાર્હઃ:-દાનયોગ્ય અથવા દાશાર્હ કુળમાં ઉત્પન્ન
થયેલા, ૨ સાત્વતાંપતિઃ:-સાત્વત કુળના પતિ અથવા
યોગક્ષેમ વહન કરનારા. ૬૮

જીવો વિનાયતા સાક્ષી મુકુંદોઽમિતવિક્રમઃ॥

અંભોનિધિરનંતાત્મા મહોદધિશયોઽતકઃ ૬૯

૩ જીવઃ:-ક્ષેત્રજરૂપે રહેલા જીવરૂપ, ૪ વિનાયતા-
સાક્ષી:-પ્રજ્ઞના વિનયીપણાને સાક્ષાત્ જ્ઞેનારા, તેની
ગતિ કરાવનારા અથવા એક આત્માનાજ દૃષ્ટા, ૫

મુકુન્દ:-મોક્ષ આપનારા, ૬ અમિતવિક્રમ:-અપાર
પરાક્રમવાળા, ૭ અમ્ભોનિધિ:-સાગરરૂપ, ૮ અનં-
તાત્મા:-અનંત છે મૂર્તિ જેની એવા, ૯ મહોદધિ-
શય:-ક્ષીરસાગરમાં શયન કરનારા શેષશાયી નારાયણ-
રૂપ, ૫૨૦ અન્તક:-પ્રાણીઓનો સંહાર કરનારા
કાળમૂર્તિ. ૬૯

અજો મહાર્હઃસ્વાભાવ્યો જિતામિત્રઃપ્રમોદનઃ
આનંદો નંદનો નંદઃ સત્યધર્મ ત્રિવિક્રમઃ ૭૦

૧ અજઃ:-જેનું જન્મ નથી એવા, ૨ મહાર્હઃ:-પૂજા
કરવા યોગ્ય, ૩ સ્વાભાવ્યઃ:-સ્વાભાવિક રીતેજ પોતે
ઉત્પન્ન થનારા, ૪ જિતામિત્રઃ:-રાગદ્વેષાદિક આંતર અને
રાવણાદિક બાહ્ય શત્રુઓનો પરાજય કરનારા, ૫ પ્રમો-
દનઃ:-આત્મજ્ઞાનરૂપી અમૃતનો સ્વાદ લેનારા અને
હર્ષ આપનારા, ૬ આનંદઃ:-આનંદમૂર્તિ, ૭ નંદનઃ:-
પ્રસન્ન કરનારા, ૮ નંદઃ:-યોગ્ય સંપત્તિઓથી સંપન્ન,
૯ સત્યધર્મઃ:-જ્ઞાનાદિક સત્યધર્મવાળા, ૫૩૦ ત્રિવિ-
ક્રમઃ:-વામનાવતાર ધારણ કરીને ત્રણ પગલામાં ત્રણ
લોકને પૂરનારા. ૭૦

મહર્ષિઃ કપિલાચાર્યઃ કૃતજ્ઞો મેદિનીપતિઃ ॥

ત્રિપદસ્ત્રિદશાધ્યક્ષો મહાશૃંગઃકૃતાંતકૃત્ ૭૧ ॥

૧ મહર્ષિઃકપિલાચાર્યઃ—મહર્ષિ એવા કપિલાચાર્ય,
૨ કૃતજ્ઞઃ—ઉત્પન્ન કરેલા જગત્ આદિને દૃષ્ટિ રૂપે
જાણનારા આત્મરૂપ, ૩ મેદિનીપતિઃ—પૃથ્વીના પતિ,
૪ ત્રિપદઃ—ભુલોક, ભુવલોક અને સ્વર્ગ લોક રૂપી
ત્રણ ચરણવાળા, ૫ ત્રિદશાધ્યક્ષઃ—દેવતાઓના અધ્યક્ષ,
૬ મહાશૃંગઃ—મત્સ્યાવતારમાં મોટા શિંગડાંવાળા, ૭
કૃતાંતકૃત્—કાળનો પણ નાશ કરનારા—મહાકાળ. ૭૧

મહાવરાહો ગોવિંદઃ સુષેણઃ કનકાંગદી ॥

ગુહ્યોગમીરોગહનો ગુપ્તશ્ચક્રગદાધરઃ ॥ ૭૨ ॥

૮ મહાવરાહઃ—મહાવરાહ, ૯ ગોવિન્દઃ—વેદવાણીથી
જાણી શકાય તેવા, ૫૪૦ સુષેણુ—સુંદર સેનાવાળા,
૧ કનકાંગદીઃ—સુવર્ણના બાજુબંધવાળા, ૨ ગુહ્યઃ—
હૃદયાકાશમાં રહેવાથી ગુહ્ય, ૩ ગમીરઃ—જ્ઞાન, અંશ્વર્ય
અને બળ આદિવડે ગંભીર, ૪ ગહનઃ—પ્રવેશ કરી
શકાય નહીં તેથી અથવા ત્રણ અવસ્થાના તથા બાષ્પ-
ભાવના સાક્ષી હોવાથી ગહન, ૫ ગુપ્તઃ—મન તથા

વાણીથી જણાય નહીં તેવા, ૬ અઘાધર:-બોઢાની
રક્ષા માટે મનસ્તાત્વરૂપી ચક્રને અને બુદ્ધિતત્વરૂપી
ગદાને ધારણ કરણારા. ૭૨

વેધાઃસ્વાંગોઽજિતઃકૃષ્ણોદઢઃસંકર્ષણોઽચ્યુતઃ
વરુણો વારુણોવૃક્ષઃપુષ્કરાક્ષો મહામતાઃ॥૭૩

૭ વેધાઃ-વિધાતા, ૮ સ્વાંગઃ-કાર્ય કરવામાં પોતેજ
સહકારી. ૯ અજિતઃ-અવતારોમાં કોઈ ૧૧થી પછી
ન જિતાયલા, ૫૫૦ કૃષ્ણઃ-વેદવ્યાસરૂપ અથવા
શ્યામ રંગના શ્રીકૃષ્ણ, ૧ દઢઃ-દઢ શક્તિવાળા, રવરૂપ
સામર્થ્ય આદિથી જીટ ન થનારા, ૨ સંકર્ષણઃ-સહાર
વેળાએ પ્રાણીઓનું આકર્ષણ કરનારા, ૩ અચ્યુતઃ-
સ્વધર્મમાં સંપૂર્ણ, ૪ વરુણઃ-વરુણ દેવ અથવા કિર-
ણને ટૂંકા કરનારા સાયંકાળના સૂર્ય, ૫ વારુણઃ-વર-
ણના પુત્ર વસિષ્ઠ અથવા અગસ્ત્ય, ૬ વૃક્ષઃ-વૃક્ષની
પેઠે અચળ રહેનારા, ૭ પુષ્કરાક્ષઃ-હૃદયકમળના બ્યાન
કરવાથી પોતાના રવરૂપે પ્રકાશનાત્મ, ૮ મહામતાઃ-
હિંદાર મનવાળા. ૭૩

ભગવાન્ ભગહા નંદી વનમાલી હલાયુધઃ ॥
આદિત્યો જ્યોતિરાદિત્યઃ સહિષ્ણુર્ગતિસત્તમઃ

૯ ભગવાન્:-ઐશ્વર્ય, ધર્મ, યશ, લક્ષ્મી, વૈરાગ્ય
અને મોક્ષ, આ ૭ સંપત્તિવાળા, ૫૬૦ ભગહા:-
સંહાર વખતે સર્વનાં ઐશ્વર્યનો નાશકર્તા, ૧ નંદી:-
સુખરૂપ, ૨ વનમાલી:-વૈજયંતી નામની વનમાળાને
ધારણ કરનારા, ૩ હલાયુધ:-હજારો આયુધ ધારણ
કરનારા, ૪ આદિત્ય:-આદિતીના ઉદરે કશ્યપથી
જન્મેલા, ૫ જ્યોતિરાદિત્ય:-સૂર્યમંડળમાં જ્યોતિર્મંડ-
ળરૂપે રહેલા, ૬ સહિષ્ણુ:-સુખ દુઃખ સહન કરનારા,
૭ ગતિસત્તમ:-ઉત્તમ ગતિવાળા. ૭૪

સુધન્વા સ્વંદપરશુર્દારુણો દ્રવિણપ્રદઃ ॥
દિવસ્પૃક્ સર્વદગ્ધ્યાસો વાચસ્પતિરયોનિજઃ ॥

૮ સુધન્વા:-સુંદર શારંગ નામનું ધનુષ્ ધારણ
કરનારા, ૯ અણ્ડપરશુ:-શત્રુનો નાશ કરનારી પરશી
ધારણ કરનારા, ૫૭૦ દારુણુ:-મહા ભયંકર ૧ દ્રવિ-
ણપ્રદ:-ધન આપનારા, ૨ દિવસ્પૃક્:-સ્વર્ગનો સ્પર્શ
કરનારા, ૩ સર્વદગ્ધ્યાસઃ:-સર્વ વસ્તુને પ્રત્યક્ષ બોનારા

અને એક વેદના આર વેદ કરનારા, ૪ વાચસ્પતિ:-
વિદ્યાના પતિ, ૫ અયોનિજ:-સ્વયંભૂ. ૭૫

ત્રિસામા સામગઃસામ નિર્વાણં મેષજં મિષક ॥
સંન્યાસકૃચ્છમઃશાંતોનિષ્ઠાશાંતિઃપરાયણમ્ ।

૬ ત્રિસામા:-ત્રણ સામ ગાન કરનારાઓથી સ્તવા-
તા, ૭ સામગઃ:-સામનું ગાન કરનારા, ૮ સામ:-વેદોમાં
સામવેદોની મૂર્તિ, ૯ નિર્વાણુ:-પરમાનંદ સ્વરૂપ,
૫૮૦ લેખજ:-સંસારરૂપી રોગના ઔષધરૂપ, ૧ મિ-
ષક:-સંસારરૂપી રોગ દૂર કરવા માટે મહાવિદ્યાનો ઉપ-
દેશ આપનારા વૈદ્યરૂપ ધન્વંતરી, ૨ સંન્યાસકૃત:-
મોક્ષ માટે સંન્યાસાશ્રમ પાંધનારા, ૩ શમઃ:-સંન્યા-
સીઓને મુખ્યપણે શમનો ઉપદેશ કરનારા, ૪ શાંત:-
વિષય સુખોમાં અસંગ, ૫ નિષ્ઠાશાંતિઃપરાયણમ્:-
પ્રલય વેળાએ લય થવાના સ્થાનરૂપ સર્વ અવિદ્યાની
નિવૃત્તિની શંકા રહિત ઉત્તમ સ્થાનરૂપ. ૭૬

શુભાંગઃ શાંતિદઃ સ્નષ્ટા કુમુદઃ કુવલેશયઃ ॥
ગોદિતો ગોપતિર્ગોપ્તા વૃષભાક્ષો વૃષમિયઃ૭૭॥

શુભાંગ:-સુંદર અંગવાળા, ૭ શાંતિઃ:-શાંતિ

આપનારા, ૮ ક્ષણાઃ-સર્વ પ્રાણીઓના સરજનારા,
 ૯ કુમુદઃ-પૃથિવી ઉપર આનંદ આપનારા ચન્દ્રકમળ-
 રૂપ, ૫૫૦ કુવલેશ્વરઃ-જળમાં શેષના ઉદર ઉપર શયન
 કરનારા, ૧ ગોહિતઃ-ગાયોનું હિત કરનારા, ૨ ગો-
 પતિઃ- પૃથિવી વિગેરેના રક્ષક, ૩ ગોપ્તાઃ-માયાવડે
 પોતાનાં સ્વરૂપને ઢાંકનારા અથવા જગત્નું રક્ષણ
 કરનારા, ૪ વૃષભાક્ષઃ-સર્વ કામનાને પૂરનારા નેત્રો-
 વાળા અથવા ધર્મ રૂપી દૃષ્ટિવાળા, ૫ વૃષપ્રિયઃ-ધર્મ-
 પ્રિય. ૭૭

અનિવર્તીં નિવૃત્તાત્મા સંક્ષેપ્તા ક્ષેમકૃચ્છિવઃ ॥
 શ્રીવત્સવક્ષાઃ શ્રીવાસઃ શ્રીપતિઃ શ્રીમતાંબરઃ ॥

૬ અનિવર્તીઃ-દેવાસુર સંગ્રામ વેળાએ સામા
 આલીને લલનારા, ૭ નિવૃત્તાત્માઃ-વિષય વાસના રહિત
 શુદ્ધ મનવાળા, ૮ સંક્ષેપ્તાઃ-સંહાર વખતે જગત્ને
 ટૂંકામાં સંકેલનારા, ૯ ક્ષેમકૃતઃ-અંગીકૃતનું રક્ષણ
 કરનારા, ૬૦૦ શિવઃ-કલ્યાણમૂર્તિ, ૧ શ્રીવત્સવક્ષાઃ-
 રમરથ કરવાથી કલ્યાણ કરનારા વા વક્ષત્યજમાં ચાર
 પાખડીના કમળ જેવા આકારના કેશના ભરરૂપ
 ભક્તોનું મિત્ર ધારણ કરનારા, ૨ શ્રીવાસઃ-નિલ

૬ લક્ષ્મીના નિવાસસ્થાન, ૭ શ્રીપતિ:-લક્ષ્મીના પતિ,
૪ શ્રીમતાંવર:-ઋગ્, યજુષ્, સામ આદિ લક્ષ્મીવડે
લક્ષ્મીવંત એવા બ્રહ્મા આદિકર્માં શ્રેષ્ઠ. ૭૮

શ્રીદશીશઃશ્રીનિવાસઃશ્રીનિધિઃશ્રીવિભાવનઃ
શ્રીધરઃ શ્રીકરઃ શ્રેયઃશ્રીમાલ્લોકત્રયાશ્રયઃ ॥

૫ શ્રીદઃ:-બકતોને લક્ષ્મી આપનારા, ૬ શ્રીશઃ:-
લક્ષ્મીના નાથ, ૭ શ્રીનિવાસઃ:-લક્ષ્મીના નિવાસસ્થાન,
૮ શ્રીનિધિઃ:-લક્ષ્મીના ભંડાર અથવા આધાર, ૯ શ્રી
વિભાવનઃ:-મનુષ્યોને કર્માનુસાર વિવિધ લક્ષ્મી આપ
નારા, ૬૧૦ શ્રીધરઃ:-લક્ષ્મીને ધારણ કરનારા, ૧
શ્રીકરઃ:-સ્તુતિ, સ્મરણ અને પૂજન કરતા બકતોનું
કલ્યાણ કરનારા. ૨ શ્રેયઃ:-કલ્યાણરૂપ, ૩ શ્રીમાન્:-
લક્ષ્મીવાન્, ૪ લોકત્રયાશ્રયઃ:-ત્રણ લોકના આશ્રય. ૭૯

સ્વક્ષઃ સ્વંગઃ શતાનંદો નંદિજ્યોતિર્ગણેશ્વરઃ ॥
વિજિતાત્મા વિધેયાત્મા સત્કીર્તિશિલ્પસંશયઃ

૫ સ્વક્ષઃ:-સુંદર નેત્રવાળા, ૬ સ્વંગઃ:-સુંદર અંગ-
વાળા, ૭ શતાનંદઃ:-એકજ પરમાનંદ ઉપાધિ રૂપે
સો પ્રકારે ભેદ પામનારા, ૮ નન્દિઃ:-પરમાનંદ સ્વરૂપ,

૯ જ્યૌતિર્ગણેશ્વર:-અહ, નક્ષત્ર, તારા વિગેરે જ્યૌતિર્
 મેડાના સ્વામી, ૬૨૦ વિજિતાત્મા:-મનને નિગ્રહ
 કરનારા, ૧ વિધેયાત્મા:-ક્રોધની આજ્ઞામાં ન રહેનારા
 સ્વતંત્ર, ૨ અત્કીર્તિ:-ઉત્તમ કીર્તિવાળા, ૩ છિન્નસં-
 શય:-સંશય વિનાના. ૮૦

ઉદોર્ગઃ સર્વતશ્ચક્ષુરનોશઃ શાશ્વતઃ સ્થિરઃ ॥

ભૂશયો ભૂષણો ભૂતિર્વિશોકઃ શોકનાશનઃ ૮૧

૪ ઉદોર્ગ:-સર્વ પ્રાણીઓ કરતાં શ્રેષ્ઠ, ૫ સર્વત-
 શ્ચક્ષુ:-સર્વ વસ્તુને સ્વયંતન્યવડે જોનારા, ૬ અનીશ:-
 જોનો ક્રોધપણ સ્વામી નથી એવા, ૭ શાશ્વતઃસ્થિર:-
 ક્રોધપણ દિવસ વિકાર ન પામનારા, ૮ ભૂશય:-
 લંકાની શોધ વેળાએ સમુદ્રની તટ ભૂમિ ઉપર શયન
 કરનારા, ૯ ભૂષણ:-ધણા અવતારોથી પૃથ્વીને શોભા
 આપનારા, ૬૩૦ ભૂતિ:-સર્વ વિભૂતિનાં કારણભૂત,
 ૧ વિશોક:-શોક રહિત, ૨ શોકનાશન:-ભક્તોના
 શોકનો નાશ કરનારા. ૮૧

અર્ચિષ્માર્ચિતઃકુંભોવિશુદ્ધાત્મા વિશોધનઃ ॥

અનિરુદ્ધોઽપ્રતિરથઃ પ્રદ્યુમ્નોઽમિતવિક્રમઃ ૮૨

૩ અર્ચિષ્માન:-સૂર્ય, ચન્દ્ર આદિ તેજસ્વીઓમાં

મુખ્ય તેજસ્વી, ૪ અર્થિઃ-બ્રહ્મા આદિ, સર્વથી પૂજતા, ૫ કુંભઃ-કુભની પેઠે સર્વ પ્રાણિઓના નિવાસ સ્થાન, ૬ વિશુદ્ધાત્માઃ-ત્રણ ગુણ રહિત શુદ્ધ અંતઃ-કરણવાળા, ૭ વિશેધનઃ-સ્મરણ માત્રથી પાપનો નાશ કરનારા, ૮ અનિરુદ્ધઃ-ચાર વ્યૂહમાં અનિરુદ્ધ મૂર્તિ, ૯ અપ્રતિરથઃ-જેનો કોઈ શત્રુ નથી એવા, ૬૪૦ પ્રધુમ્નઃ-ચાર વ્યૂહમાં પ્રધુમ્ન૩૫, ૧ અમિતિવિક્રમઃ-અપાર પરાક્રમવાળા. ૮૨

કાલનેમિનિહા વીરઃ શૌરિઃ શૂરજનેશ્વરઃ ॥

ત્રિલોકાત્મા ત્રિલોકેશઃ કેશવઃકેશિહા હરિઃ

૨ કાલનેમિનિહાઃ-કાલનેમિ નામના અસુરનો નાશ કરનારા, ૩ વીરઃ-શૂરવીર, ૪ શૌરિઃ-શૂરઃ-કુળમાં જન્મેલા, ૫ શૂરજનેશ્વરઃ-ઈંદ્રાદિક શૂરવીરોના રાજા, ૬ ત્રિલોકાત્માઃ-ત્રણ લોકના અંતરાત્મા, ૭ ત્રિલોકેશઃ-ત્રણ લોકના ઇશ્વર, ૮ કેશવઃ-અંદ્ર, સૂર્ય આદિ તેજસ્વી પદાર્થો જેના કેશ છે તે અથવા બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને શિવ નામની શક્તિઓ જેના કેશ છે તે, ૯ કેશિહાઃ-કેશિ હૈત્યને મારનારા, ૬૫૦ હરિઃ-સંસારનો નાશ કરનારા. ૮૩

કામદેવઃ કામપાલઃ કામી કાંતઃ કૃતાગમઃ ॥
અનિર્દેશ્યવપુર્વિષ્ણુર્વીરોઽનંતો ધનંજયઃ ॥૮૪॥

૧ કામદેવઃ-ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષની ઇચ્છા-
વાળાં મનુષ્યોએ ઇચ્છાતા પરમેશ્વર, ૨ કામપાલઃ-
કામનાવાળાં મનુષ્યોની કામનાનું પોષણ કરનારા,
૩ કામીઃ-કામનાવાળા, ૪ કાંતઃ-એ પરાઈ થયા પછી
બ્રહ્માનો નાશ કરનારા, ૫ કૃતાગમઃ-શ્રુતિ, સ્મૃતિ
આદિ રચનારા, ૬ અનિર્દેશ્યવપુઃ-ગુણાદિ રહિત
હોવાથી જેનું શરીર આવું છે એમ કહી શકાય નહીં
તેવા, ૭ વિષ્ણુઃ-સર્વત્ર વ્યાપક, ૮ વીરઃ-શૂરવીર,
૯ અનંતઃ-છેડારહિત, ૧૦ ધનંજયઃ-અર્જુનરૂપ
કે જેણે દ્વિગ્વિજય વેળાએ ધણું ધન જિત્યું હતું
તે. ૮૪

ब्रह्मण्यो ब्रह्मकृद्ब्रह्मा ब्रह्म ब्रह्मविवर्धनः ॥

ब्रह्मविद्ब्राह्मणो ब्रह्मी ब्रह्मज्ञो ब्राह्मणप्रियः॥

૧ બ્રહ્મણ્યઃ-બ્રાહ્મણ, વેદ અને ગાયત્રી રક્ષા કર-
નારા, ૨ બ્રહ્મકૃતઃ-તપશ્ચર્યા આદિ કર્મમાર્ગ બાંધનારા
વેદના કર્તા, ૩ બ્રહ્મીઃ-સૃષ્ટિકર્તા, ૪ બ્રહ્મજ્ઞઃ-સત્ય, જ્ઞાન

અને અનંતમૂર્તિ, ૫ આહાવિવર્ધન:-તપશ્ચર્યા આ-
દિની વૃદ્ધિ કરનારા, ૬ આહાવિત્:-વેદ અને તેના
અર્થને યથાર્થ રીતે જાણનારા, ૭ આહાણુ:-સર્વ
વસ્તુને આહ રૂપે પ્રત્યક્ષ કરનારા, ૮ આહી:-આહ
નામધારી, ૯ આહ્નય:-આહવેતા, ૧૦ આહાણુપ્રિય:-
આહાણુ જેને પ્રિય છે એવા અર્થાત આહાણુ ઉપર
પ્રેમ રાખનારા. ૮૫

મહાક્રમો મહાકર્મા મહાતેજા મહોરગઃ ॥

મહાક્રતુર્મહાયજ્વા મહાયજ્ઞો મહાહવિઃ ॥૮૬॥

૧ મહાક્રમ:-મોટાં પગલાં બરનારા, ૨ મહાકર્મા:-
મોટાં કામ કરનારા. ૩ મહાતેજઃ:-મોટા તેજસ્વી,
૪ મહોરગ:-વાસુકીરૂપ, ૫ મહાક્રતુ:-મોટા યજ્ઞરૂપ
જેમ કે અશ્વમેધ, ૬ મહાયજ્વા:-લોક સ્થિતિ જાળ-
વવા માટે મોટા મોટા યજ્ઞો કરનારા, ૭ મહાયજ્ઞ:-
મોટા યજ્ઞરૂપ, ૮ મહાહવિ:-સર્વ જગત્ રૂપી મોટું
અગ્નિદાન આત્મા વિષે હોમાય છે તેથી મહાહવિ ૮૬
સ્તવ્યઃસ્તવપ્રિયઃસ્તોત્રંસ્તુતિઃસ્તોતા રણપ્રિયઃ
પૂર્ણઃપૂરયિતાપુણ્યઃપુણ્યકીર્તિરનામયઃ ॥૮૭॥
૯ સ્તવ્ય:-સ્તુતિ કરવા યોગ્ય, ૧૦ સ્તવપ્રિય:-

જેને સ્તુતિ પ્રિય છે તે, ૧ સ્તોત્ર:-ગુણ કીર્તન ૩૫,
 ૨ સ્તુતિ:-સ્તુતિ ક્રિયા ૩૫, ૩ સ્તોતા:-સ્તુતિ કર-
 નારા, ૪ રણપ્રિય:-રણ ઉપર પ્રેમ રાખનારા, ૫ પૂર્ણ:-
 સર્વ કામનાથી પૂર્ણ, ૬ પૂરયિતા:-સર્વ કામના પૂર-
 નારા, ૭ પુણ્ય:-પુણ્યમૂર્તિ, ૮ પુણ્યકીર્તિ:-પવિત્ર
 કીર્તિવાળા, ૯ અનામય:-આરોગ્યવાળા. ૮૭

મનોજવસ્તીર્થકરો વસુરેતા વસુપ્રદઃ ॥

વસુપદો વાસુદેવો વસુર્વસુમના હવિઃ ॥૮૮॥

૬૮૦ મનોજવ:-મન જેવા વેગવાળા, ૧ તીર્થ-
 કર:-ચૌદ વિધાનો તથા લૌકિક વિધાનો ઉપદેશ આપ-
 નારા તથા તીર્થોને રચનાર, ૨ વસુરેતા:-સુવર્ણ જેતું
 લીર્ય છે એવા, ૩ વસુપ્રદ:-ધન આપનારા, ૪ વસુ-
 પ્રદ:ભક્તોને મોક્ષરૂપી ધન આપનારા, ૫ વાસુદેવ:-
 વસુદેવના પુત્ર, ૬ વસુ:-માયાવડે પોતાનાં સ્વરૂપને
 ઢાંકનારા, ૭ વસુમન:-સર્વ વસ્તુમાં વસવા માટે ઇચ્છા-
 વાળા અર્થાત્ ૫૨બ્રહ્મરૂપ, ૮ હુવિ:-અગ્નિરૂપ. ૮૮

સદ્ગતિઃ સત્કૃતિઃ સત્તાસદ્ભૂતિઃ સત્પરાયણઃ ॥

શૂરસેનો યદુશ્રેષ્ઠઃ સન્નિવાસઃ સુયામુનઃ ॥૮૯॥

૬ સદ્ગતિ:-સત્પુરુષોની ગતિ, ૭૦૦ સત્કૃતિ:-

જગત્ની ઉત્પતિ આદિ સત્કાર્ય કરનારા, ૧ સત્તા:-
અનુભવ મૂર્તિ અથવા સર્વત્ર વિદ્યમાનપણથી સત્તા-
૩૫, ૨ સદ્ભૂતિ:-ઉત્તમ વિભૂતિ૩૫ અથવા સર્વના
આત્મા૩૫, ૩ સત્પરાયણ:-સત્પુરુષોનું ઉત્તમ નિવાસ-
સ્થાન, ૪ શૂરસેન:-શૂરવીર સેનાવાળા, ૫ યદુશ્રેષ્ઠ:-
યાદવ વંશમાં શ્રેષ્ઠ, ૬ સ્ત્રિવાસ:-વિદ્વાનોના આશ્રય-
૩૫, ૭ સુયામન:-યમુનાને નિર્વિષ કરીને તેને નિર્મળ
કરનારા. ૮૯

ભૂતાવાસો વાસુદેવઃ સર્વાસુનિલયો નલઃ ॥
દર્પહા દર્પદો દત્તો દુર્ધરોઽથપરાજિતઃ ॥૧૦॥

૮ ભૂતાવાસ:-પ્રાણીઓના મુખ્ય નિવાસસ્થાન,
૯ વાસુદેવ:-માયાવડે જગત્નું આચ્છાદન કરનારા,
૭૧૦ સર્વાસુનિલય:-સર્વ પ્રાણીના નિવાસસ્થાન,
૧ અનલ:-આઢળક બળ સંપત્તિવાળા, ૨ દર્પહા:-
પાખંડીઓના ગર્વનો નાશ કરનારા, ૩ દર્પદ:-પાપી-
ઓના ગર્વનો નાશ કરનારા અથવા ભક્ત જનોને ગર્વ
આપનારા, ૪ દત્ત:-નિલ હર્ષમાં મગ્ન, ૫ દુર્ધર:-
મહા કષ્ટવડે હૃદયમાં ધારી શકાય તેવા, ૬ અપરાજિત:-
ક્યાંઈ પણ નહિ હારેલા, ૯૦

વિશ્વમૂર્તિર્મહામૂર્તિર્દોષમૂર્તિરમૂર્તિમાન્ ॥

અનેકમૂર્તિરવ્યક્તઃશતમૂર્તિઃ શતાનનઃ ॥૧૧॥

૭ વિશ્વમૂર્તિઃ-વિશ્વરૂપ વિરાટ સ્વરૂપ, ૮ મહા-
મૂર્તિઃ-મોટી મૂર્તિવાળા, ૯ દ્વીપમૂર્તિઃ-જ્ઞાન સ્વરૂપ,
૭૨૦ અનેકમૂર્તિઃ-અનેક સ્વરૂપ, ૨ અવ્યક્તઃ-‘આવા
છે,’ એમ ન જણાતા નિરાકાર, ૩ શતમૂર્તિઃ-અનંત
મૂર્તિવાળા, ૪ શતાનનઃ-અનંત મુખવાળા. ૯૧

एकोऽनेकः सवः कः किं यत्तत्पदमनुत्तमम् ॥

લોકબંધુર્લોકનાથો માધવો ભક્તવત્સલઃ ॥૧૨॥

૫ એકઃ-સખતીય વિખતીય ભેદ રહિત હોવાથી
એક સ્વરૂપ શ્રુતિ કહે છે કે, ‘एकमेवाद्विયं ब्रह्म’
૬ અનેકઃ-માયાને લીધે અનન્તરૂપ, ૭ સવઃ-જેમાં
સોમ નામની ઔષધીનો રસ કાઢવામાં આવે છે, તે
યશરૂપ. ૮ કઃ-સુખ સ્વરૂપ. ૯ કિમ્-સર્વ પુરુષાર્થ
રૂપ હોવાથી અહ્સ્વરૂપ. ૭૪૦ યત્-યતો વ જ્ઞાન
મૂતાનિ જાયન્તે ઇત્યાદિ શ્રુતિઓમાં સ્વતઃ સિદ્ધ વસ્તુને
કહેનારા યત્ શબ્દ વડે જણાતા, ૧ તત્-જગત્નો
વિસ્તાર કરનારા પરબ્રહ્મ રૂપ. ૨ અનુત્તમપદઃ-મુક્ત

સુઓએ પામવા યોગ્ય સર્વોત્કૃષ્ઠ સ્થાન, ૩ લોકપ્રધુ:-
જગત્ના અંધુ, ૪ લોકનાથ:-લોકના સ્વામી, ૫ મા-
ધવ:-મધુકુળમાં જન્મેલા, ૬ ભક્તવત્સલ:-ભક્ત
જન ઉપર પ્રેમ રાખનારા. ૯૨

સુવર્ણવર્ણો હેમાંગો વરાંગશ્ચંદનાંગદી ॥

વીરહા વિષમઃશૂન્યો ધૃતાશીરચલશ્ચલઃ ॥૯૩॥

૭ સુવર્ણવર્ણુ:-સુવર્ણ જેવા પીળા રંગવાળા, ૮ હે-
માંગ:-સુવર્ણના જેવાં ચળકતાં અંગવાળા, ૯ વરાંગ:-
સુંદર અંગવાળા ૭૪૦ ચંદનાંગદી:-ચંદનથી અર્ચેલાં
અંગવાળા, ૧ વીરહા:-ધર્મના રક્ષણ માટે વીર પુરુ-
ષોના નાશ કરનારા, ૨ વિષમ:-સર્વથી વિલક્ષણ, ૩
શૂન્ય:-સર્વ વિશયથી રહિત હોવાથી શૂન્ય. ૪ ધૃતાશી:-
ભક્તજનોની પ્રાર્થના ગ્રહણ કરનારા, અને અધૃતાશી
એવાં પદમાં ક્રોધની પણ પ્રાર્થના ન કરનારા, ૫ અ-
ચલ:-સ્થિર, ૬ ચલ:-પવન રૂપે સર્વત્ર ગતિ કરનારા.

અમાની માનદો માન્યોલોકસ્વામીત્રિલોકધૂક્

સુમેધા મેધજો ધન્યઃસત્યમેધા ધરાધરઃ ॥૯૪॥

૭ અમાની:-માન રહિત, ૮ માનદો:-અભિમાનિ,

ઓના માનનું ખંડન કરનારા, ૯ માન્ય:-સર્વને માન્ય,
 ૭૫૦ લોકસ્વામી:-ત્રણ લોકના અધિપતિ, ૧ ત્રિલો-
 કધૃક્:-ત્રણ લોકને ધારણ કરનારા, ૨ સુમેધા:-સારી
 બુદ્ધિવાળા, ૩ મેધજ:-યજ્ઞમાં ઉત્પન્ન થનારા, ૪ ધ-
 ન્ય:-ભાગ્યશાળી, ૫ સત્યમેધા:-સત્ય બુદ્ધિવાળા,
 ૬ ધરાધર:-શેષ આદિથી પૃથિવીને ધારણ કરનારા. ૯૪

તેજોવૃષો દ્યુતિધરઃ સર્વશસ્ત્રભૃતાંવરઃ ॥

મગ્રહો નિગ્રહો વ્યગ્રો નૈકશૃંગો ગદાગ્રજઃ ॥૯૫॥

૭ તેજોવૃષ:-નિત્ય આદિત્યરૂપે વર્ણનારા, ૮ દ્યુતિ-
 ધર:-કાંતિવાળા, ૯ સર્વ શસ્ત્રભૃતાંવર:-સર્વ શસ્ત્ર
 ધારણ કરનારાઓમાં શ્રેષ્ઠ. ૭૬૦ મગ્રહ:-ભકતોએ
 અર્પણ કરેલાં પત્ર, પુષ્પ વગેરે ગ્રહણ કરનારા, ૧
 નિગ્રહ:-સર્વને નિગ્રહ કરનારા, ૨ વ્યગ્ર:-અવિનાશી,
 ૩ નૈકશૃંગ:-નામ, આખ્યાત, ઉપસર્ગ અને નિપાત,
 એ ચાર શીંગડાંવાળા, ૪ ગદાગ્રજ:-ગદના મોઢા
 બધું. ૯૫

ચતુર્મૂર્તિશ્ચતુર્બાહુશ્ચતુર્વ્યૂહશ્ચતુર્ગતિઃ ॥

ચતુરાત્મા ચતુર્ભાવશ્ચતુર્વેદવિદેકપાત્ ॥૯૬॥

૫ ચતુર્મૂર્તિ:-વિરાટ, સત્તાત્મા, પ્રાકૃત અને વૃરી-

ધાત્મા એમ ચાર મૂર્તિવાળા. ૬ ચતુર્બાહુઃ-ચતુ-
ભુજ ૩૫ ૭ ચતુર્વ્યૂહઃ-પુરુષ, છંદ પુરુષ, વેદપુરુષ
અને મહાપુરુષ એમ ચાર વ્યૂહવાળા, ૮ ચતુર્ગતિ
ચાર આશ્રમની અને ચાર વર્ણની ગતિ ૩૫, ૯ ચતુ-
રાત્માઃ-મન, બુદ્ધિ, અહંકાર અને ચિત્ત આ ચાર
૩૫ પ્રકાશતા, ૭૭૦ ચતુર્ભાવઃ-ધર્મ, અર્થ, કામ અને
મોક્ષ ૩૫ રહેલા, ૧ ચતુર્વેદવિત્-ચાર વેદ જાણનારા
૨ એકપાદઃ-એક ચરણવાળા. શ્રુતિ કહે છે કે, પાદોઽ
સ્ય વિશ્વામૃતાનિ. ૯૬

સમાવર્ત્તોઽનિવૃત્તાત્મા દુર્જયો દુરતિક્રમઃ ॥

દુર્લભો દુર્ગમો દુર્ગો દુરાવાસો દુરારિહા ॥૯૭॥

૩ સમાવર્ત્તઃ-સંસાર ચક્રને ચલાવનારા, ૪ અ-
નિવૃત્તાત્માઃ-સર્વત્ર હોવાથી નિવૃત્તિવાળો નથી આત્મા
જેનો એવા, ૫ દુર્જયઃ-કોઈથી જિતી શકાય નહીં
તેવા, ૬ દુરતિક્રમઃ-ઉલ્લંઘન કરી શકાય નહીં તેવી
આજ્ઞાવાળા, ૭ દુર્લભઃ-દુર્લભ એવી ભક્તિ વડેમળી
શકે તેવા, ૮ દુર્ગમઃ-કષ્ટ વડે જાણી શકાય તેવા, ૯
દુર્ગઃ-દુ જો કરી ન મળી શકે તેવા, ૭૮૦ દુરાવાસઃ-
સમાધિ વડે યોગીઓથી જાણી શકાય તેવા, ૧ દુરા-
રિહાઃ-કુષ્ટ દેત્યોનો નાશ કરનારા, ૯૭

શુભાંગો લોકસારંગઃ સુતંતુસ્તંતુવર્ધનઃ ॥

ઈંદ્રકર્મા મહાકર્મા કૃતકર્મા કૃતાગમઃ ॥૧૮॥

૨ શુભાંગઃ—સુંદર અંગવાળા, ૩ લોકસારંગઃ—
લોકોના સારને ગ્રહણ કરનારા, ૪ સુતંતુઃ—સંસારનો
સારી રીતે વિસ્તાર કરનારા, ૫ તંતુવર્ધનઃ—સંસારને
વધારનારા, ૬ ઈન્દ્રકર્માઃ—ઈન્દ્રના જેવું કર્મ કરનારા, ૭
મહાકર્માઃ—પંચ મહાભૂતોને તથા મહા કર્મોને કરનારા,
૮ કૃતકર્માઃ—કામ કરનારા, ૯ કૃતાગમઃ—વેદ શાસ્ત્ર
રચનારા. ૯૮

ઉદ્ભવઃ સુંદર સુંદો રત્નનાભઃ સુલોચનઃ ॥

અર્કો વાજસનઃ શૃંગી જયંતઃ સર્વવિજ્ઞયિ ૧૯

૭૯૦ ઉદ્ભવઃ—ઉત્કૃષ્ટ જન્મવાળા, ૧ સુંદરઃ—
અત્યંત શોભાવાળા, ૨ સુંદઃ—કરુણાશાળી. ૩ રત્ન-
નાભઃ—રત્ન જેવી સુંદર નાભીવાળા, ૪ સુલોચનઃ—
સુંદર નેત્રવાળા, ૫ અર્કઃ—અક્ષાદિક પૂજ્ય પુરુષોએ
પૂજવા યોગ્ય અથવા સૂર્ય મૂર્તિ. ૬ વાજસનઃ—યાગ-
ક્રાને અન્ન આપનારા. ૭ શૃંગીઃ—મત્સ્યાવતારમાં
શૃંગવાળા, ૮ જયંતઃ—શત્રુઓનો પરાજય કરનારા. ૯
સર્વવિજ્ઞયીઃ—સર્વ વેત્તા તથા વિજય કર્તા. ૯૯

સુવર્ણચંદુરક્ષોભ્યઃ સર્વવાગીશ્વરેશ્વરઃ ॥

મહાહ્રદો મહાગર્તો મહાભૂતો મહાનિધિઃ ૧૦૦

૮૦૦ સુવર્ણચિન્દુઃ—સુંદર વર્ણવાળા અને અનુ-
સ્વારવાળા મંત્રરૂપ. ૧ અક્ષોભ્યઃ—દૈત્યોથી તિરસ્કારી
શકાય નહીં તેવા, ૨ સર્વવાગીશ્વરેશ્વરઃ—સર્વ બ્રહ્માદિ
દેવતાઓના પણ ઇશ્વર. ૩ મહાહ્રદઃ—આનંદરૂપી
મોટા હ્રદ (ધરા) માં લીન રહેનારા, ૪ મહાગર્તઃ—મોટા
ખાડાના જેવી દુસ્તર માયાવાળા, ૫ મહાભૂતઃ—ત્રણ
કાળે પણ જેનું સ્વરૂપ જણાય નહીં એવા, ૬ મહા-
નિધિઃ—સર્વ પ્રાણીઓ જેમાં લય થાય છે એવા એક
મોટા નિધિરૂપ. ૧૦૦

કુમુદઃકુંદરઃ કુંદઃ પર્જન્યઃ પાવનોઽનિલઃ ॥

અમૃતાંશોઽમૃતવપુઃ સર્વજ્ઞઃ સર્વતોમુખઃ ॥૧॥

૭ કુમુદઃ—પૃથ્વીના ભારને ઉતારીને તેને રંજન
કરનારા, ૮ કુંદરઃ—કુંદ પુષ્પના સમાન શુદ્ધકળો
આપનારા, ૯ કુંદઃ—સ્ફટિક મણિના જેવા નિર્મળ
અથવા કશ્યપને પૃથ્વી દેનારા, ૮૧૦ પર્જન્યઃ—મેઘની
પેઠે અધ્યાત્મ, અધિભૂત અને અધિદેવ નામના ત્રણ

તાપને ટાળનારા, ૧ પવન:-સ્મરણ માત્રમાં પવિત્ર
 કરનારા, ૨ અનિલ:-નિત્ય જાગ્રત રહેનારા, ૩ અમૃ-
 તાંશ:-જ્ઞાનરૂપી અમૃતના અંશ, ૪ અમૃતવપુ:-
 અવિનાશી શરીરવાળા, ૫ સર્વજ્ઞ:-સર્વને જાણનારા,
 ૬ સર્વતોમુખ:-સર્વત્ર મુખવાળા, ૧૦૧

સુલભઃ સુવ્રતઃ સિદ્ધઃ શત્રુજિચ્છત્રુતાપનઃ ॥
 ન્યગ્રોધોદુંબરોઽશ્વત્થશ્ચાણૂરાંધ્રાનિષૂદનઃ ॥૨॥

૭ સુલભઃ:-સુખથી મળી શકે તેવા, ૮ સુવ્રતઃ:-
 સુંદર વ્રતધારી, ૯ સિદ્ધઃ:-સિદ્ધિઓને સંપાદન કરનારા,
 ૧૦ શત્રુજિત્:-શત્રુનો પરાજય કરનારા, ૧ શત્રુ-
 તાપન:-શત્રુને તપાવનારા, ૨ ન્યગ્રોધઃ:-વટમૂર્તિ,
 ૩ ઉદુંબર:-ગિંબરાનાં સ્વરૂપ, ૪ અશ્વત્થ:-પીપળા
 રૂપ. ૫ આણૂરાંધ્રાનિષૂદન:-આણૂર નામના આંધ્ર દેશ
 વાસી દૈત્યનો નાશ કરનારા. ૧૦૨

સહસ્રાજિઃ સપ્તજિહ્વઃ સપ્તૈધાઃ સપ્તવાહનઃ ॥
 અમૂર્તિરનઘોઽર્ચિત્સો ભયકૃદ્ધયનાશનઃ ॥૩॥

૬ સહસ્રાજિઃ:-હજારો જ્વાળાવાળા. ૭ સપ્ત-
 જિહ્વઃ:-ઠાણી, કરાણી, મનોજવા, સુલોહિતા, ધૂમ્ર-

વળી, સ્ફુલ્લિંગિની અને વિશ્વરૂચિ એવાં નામની સાત જીભવાળા. ૮ સપ્તૈષાઃ—સાતજિઙ્ઘાવડે સર્વનું બક્ષણ કરનારા, ૯ સપ્તવાહનઃ—સાત ઘોડાવાળા, ૮૩૦ અમૂર્તિઃ—નિરાકાર, ૧ અનધઃ—દોષ રહિત, ૨ અચિંત્યઃ—વિચારમાં આવી શકે નહીં તેવા, ૩ અયકૃતઃ—દુષ્ટોને બચ કરનારા, ૪ અયનાશનઃ—બકતોના બચનો નાશ કરનારા. ૧૦૩

અણર્બુદ્ધકૃશઃસ્થૂલો ગુણમૃન્નિર્ગુણો મહાન્ ॥
અધૃતઃસ્વધૃતઃસ્વાસ્યઃપ્રાગ્વંશો વંશવર્ધનઃ ॥૪॥

૫ અણુઃ—સૂક્ષ્મમાં પણ સૂક્ષ્મમૂર્તિ, ૬ બુદ્ધઃ—મહામૂર્તિ, ૭ કૃશઃ—સૂક્ષ્મ, ૮ સ્થૂલઃ—સર્વ બ્રહ્માડ-મૂર્તિ, ૯ ગુણબૃત્ઃ—ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને લય માટે સત્, રજ અને તમોગુણને ધારણ કરનારા, ૮૪૦ નિર્ગુણઃ—ગુણ રહિત, ૧ મહાન્—નિર્ગુણ, નિરતિ-શય તથા સૂક્ષ્મ હોવાથી મહતાવાળા, ૨ અધૃતઃ—આધારબૂત પૃથિવી આદિકને ધારણ કરનારા, ૩ સ્વધૃતઃ—પોતાના આત્મા વડે પોતાને ધારણ કરનારા, ૪ સ્વાસ્યઃ—સુંદર મુખવાળા, ૫ પ્રાગ્વંશઃ—યજ્ઞ કર-

નારાઓની પૂર્વ તરફ મુખવાળા વિશ્રામશાળા, તે ૩૫,
૬ વંશવર્ધન:-વંશોને વધારનારા. ૧૦૪

ભારભૂત્કથિતો યોગી યોગીશઃ સર્વકામદઃ ॥
આશ્રમઃ શ્રમણઃ ક્ષામઃ સુવર્ણો વાયુવાહનઃ ॥૧॥

૭ ભારભૂત:-પૃથિવીના ભારને ધારણ કરનારા,
૮ કથિત:-વેદોમાં ગવાયલા, ૯ યોગી:-યોગધારી,
૧૦ યોગીશ:-યોગીઓના પતિ, ૧ સર્વકામદ:-
સર્વ કામનાને પૂરનારા અથવા સર્વ કામના-વાસ-
નાનો નાશ કરનારા, ૨ આશ્રમ:-સંસારરૂપી અર-
ણ્યમાં બહુકતા પ્રાણીઓના વિશ્રામસ્થ, ૩ શ્રમણ:-
અવિવેકિયોને સંતાપનારા, ૪ ક્ષામ:-સર્વ પાપિયોનો
ક્ષય કરનારા, ૫ સુવર્ણ:-સુંદર પાંખવાળા, અથવા
વેદરૂપી પાંખવાળા, ૬ વાયુવાહન:-વાયુને પણ મતિ-
માન કરનારા. ૧૦૫

ધનુર્ધરોઃ ધનુર્વેદો દંડોદમાયિતા દમઃ ॥
અપરાજિતઃ સર્વસહો નિયંતા નિયમો યમઃ ૬

૭ ધનુર્ધર:-ધનુર્ધારી, ૮ ધનુર્વેદ:-ધનુર્વિદ્યા બળથી

નારા, ૯ હંડ:-શિક્ષામૂર્તિ, ૮૬૦ હમયિતા:-વૈવસ્વત
આદિ રાજાઓએ શિક્ષા કરનારા, ૧ હમ:-શિક્ષા
કરવા યોગ્યને હમનારા ૨ અપરાજિત:-શત્રુઓથી
પરાજય પામે નહીં એવા અર્થાત્ સમર્થ, ૩ સર્વ-
સહ:-સર્વને સહન કરનારા, ૪ નિયંતા:-નિયમમાં
રાખનારા, ૫ નિયમ:-યોગના અંગરૂપ અથવા
અનિયમ કેતાં સર્વતંત્ર સ્વતંત્ર, ૬ યમ:-યોગના
અંગરૂપ અથવા સર્વને નિયમમાં રાખનારા. ૧૦૬

સત્ત્વવાન્ સાત્ત્વિકઃ સત્ય સત્યધર્મપરાયણઃ ॥
અભિપ્રાયઃ પ્રિયાર્હોઽર્હઃ પ્રિયકૃત્ પ્રીતિવર્ધનઃ ૭

૭ સત્ત્વવાન્:-શૌર્ય વગેરે સત્ત્વવાળા. ૮ સા-
ત્ત્વિકઃ:-સત્ત્વગુણમાં વસનારા, ૯ સત્ય:-સાધુ પુરુષો
ઉપર કૃપા કરનારા, ૮૧૦ સત્યધર્મપરાયણ:-સત્ય
ધર્મના આધીન, ૧ અભિપ્રાય:-પુરુષના અભિપ્રાયરૂપ
અથવા પુરુષાએ ઇચ્છાતા. ૨ પ્રિયાર્હ:-પ્રિયવસ્તુને
યોગ્ય, ૩ અર્હ:-પૂજવા યોગ્ય ૪ પ્રિયકૃત્:-ભક્તોનું
ભક્તું કરનારા. ૫ પ્રીતિવર્ધન:-પ્રેમને વધાર-
નારા. ૧૦૭

વિદાયસગતિર્ઝયોતિઃ સુરુચિર્હુતભુગ્વિભુઃ ॥
 રવિર્વિરોચનઃસૂર્યઃ સવિતા રવિલોચનઃ ॥૮॥

૬ વિદાયસગતિઃ-આકાશચારી. ૭ ઝયોતિઃ-
 સ્વયં પ્રકાશ, ૮ સુરુચિઃ-સુંદર કાંતિવાળા, ૯ હુત-
 ભુક્ઃ-યજ્ઞોમાં દેવોને ઉદ્દેશીને નાખેલાં બળિને અભિ-
 ૩૫ ખાનારા, ૮૮૦ વિભુઃ-વ્યાપક, ૧ રવિઃ-
 સૂર્ય, ૨ વિરોચનઃ-વિવિધ પ્રકારે પ્રકાશ કરનારા,
 ૩ સૂર્યઃ-લક્ષ્મી (શોભાદેવી) ને ઉત્પન્ન કરનારા. ૪
 સવિતાઃ-સર્વ જગત્ના ઉત્પન્ન કરનારા, ૫ રવિલો-
 ચનઃ-સૂર્ય છે તેમ જોનાં એવા, ૧૦૮

અનંતો હુતભુગ્મોક્તા સુખદો નૈકજોગ્રજઃ ॥
 અનિર્વિણ્ણઃસદામર્ષી લોકાધિષ્ઠાનમદ્રુતઃ ॥૯॥

૬ અનંતઃ-છેડા રહિત. ૭ હુતભુક્ઃ-હુતદ્રવ્યને
 ખાનારા, ૮ ભોક્તાઃ-માયાના ભોક્તા, ૯ સુખદઃ-
 ભક્તોને સુખ આપનારા, ૮૯૦ નૈકજઃ-ધર્મ રક્ષા માટે
 અનંતવાર જન્મ લેનારા, ૧ અગ્રજઃ-હિરણ્યગર્ભ-
 ૩૫આદિ મૂર્તિ, શ્રુતિ કહેછે કે, 'હિરણ્યગર્ભઃ સમવર્તતાગ્રે'
 ૨ અનિર્વિણ્ણઃ-પૂર્ણ કામનાવાળા હોવાથી ખેદ

વિનાના, ૩ સદામર્ષી:-સત્પુરુષો ઉપર ક્ષમા કરનારા, ૪ લોકાધિજ્ઞાન:-લોકોના આધારભૂત બ્રહ્મ-મૂર્તિ, ૫ અદ્ભુત:-સર્વથી વિલક્ષણ, ગીતામાં પોતેજ કહે છે કે, 'આશ્ચર્યવત્પશ્યતિ કશ્ચિદેનમ્,' આ વચન પ્રમાણે છે. ૧૦૯

સનાત્સનાતનતમઃ કપિલઃ કપિરવ્યયઃ ॥
સ્વસ્તિદઃસ્વસ્તિકૃત્સ્વસ્તિ સ્વસ્તિભુક્ સ્વસ્તિ
દક્ષિણઃ ॥ ૧૧૦ ॥

૧ સનાત્:-નિત્ય પુરાણ પુરુષ, ૭ સનાતનતમ:-બ્રહ્મા આદિક પુરાતન દેવો કરતાં પણ પુરાતન, ૮ કપિલ:-સાંખ્યશાસ્ત્ર રચનારા કપિલમૂર્તિ, ૯ કપિ:-વરાહનું ૩૫ ધારણ કરનારા, ૯૦૦ અવ્યય:-અવિનાશી, ૧ સ્વસ્તિદઃ:-ભક્તોનું કલ્યાણ કરનારા, ૨ સ્વસ્તિકૃત:-સર્વનું કલ્યાણ કર્તા, ૩ સ્વસ્તિ:-કલ્યાણ-મૂર્તિ, ૪ સ્વસ્તિભુક્:-કલ્યાણના ભોક્તા, ૫ સ્વસ્તિ-દક્ષિણ:-કલ્યાણ કરનારા સમર્થ અથવા શીઘ્રતાથી કલ્યાણ કરનારા. ૧૧૦

અરૌંદ્રઃ કુંઢલી ચક્રી વિક્રમ્યૂર્જિતશાસનઃ ॥

શબ્દાતિગઃશબ્દસહઃશિશિરઃશર્વરીકરઃ ૧૧

૬ અરૌંદ્રઃ-રાગ દ્વેષથી રહિત હોવાને લીધે શાંત મૂર્તિ
૭ કુંઢલીઃ-કુંડલ ધારણ કરનારા, ૮ ચક્રીઃ-ચક્ર ધારણ
કરનારા, ૯ વિક્રમીઃ-મહા પરાક્રમવાળા, ૧૦ ઉર્જિ-
તશાસનઃ-શ્રેષ્ઠ આસાવાળા, ૧ શબ્દાતિગઃ-શબ્દોથી
બોલી શકાય નહીં તેવા અર્થાત્ જેનું નામ કે મહિમા
કહેવાને શબ્દ સમર્થ નથી તેવા, ૨ શબ્દસહઃ-
સર્વે વેદો જેનો મહિમા ગાય છે તેવા, ૩ શિશિરઃ-
ત્રણ તાપની શાંતિ કરનારા, ૪ શર્વરીકરઃ-સંસારી-
ઓને આત્મજ્ઞાન રાત્રિ છે અને યોગીઓને સંસાર
રાત્રિ છે, આ બન્ને રાત્રિઓને કરનારા. ૧૧૧

અકૂરઃ પૈશલો દક્ષો દક્ષિણઃ ક્ષમિણાંવરઃ ॥

વિદ્વત્તમો વીતમયઃ પુણ્યશ્રવણકીર્તનઃ ॥૧૨॥

૫ અકૂરઃ-કૂરતા રહિત-કોમળ, ૬ પૈશલઃ-મન,
વાણી તથા કર્મેવડે શોભાયમાન, ૭ દક્ષઃ-કાર્ય
કુશળ, ૮ દક્ષિણઃ-કાર્ય કુશળ અથવા શત્રુનો
સંહાર કરનારા, ૯ ક્ષમિણાંવરઃ-ક્ષમાવંતોમાં ઉત્તમ,

૯૨૦ વિદ્વત્તમઃ-મહાવિદ્યાવાળા, ૧ વીતભયઃ-ભય
રહિત, ૨ પુણ્યશ્રવણકીર્તનઃ-જેમનાં નામનું શ્રવણ,
કીર્તન પવિત્ર છે એવા. ૧૧૨

ઉત્તારણો દુષ્કૃતિહા પુણ્યો દુઃસ્વપ્નનાશનઃ॥
વીરહા રક્ષણઃસંતો જીવનઃપર્યવસ્થિતઃ॥૧૩॥

૩ ઉત્તારણુઃ-સંસાર સાગરમાંથી તારનારા, ૪
દુષ્કૃતિહાઃ-પાપનો નાશ કરનારા, ૫ પુણ્યઃ-શ્રુતિ,
સ્મૃતિ આદિથી પુણ્યનો ઉપદેશ કરનારા, ૬ દુઃસ્વપ્ન
નાશનઃ-દુષ્ટ સ્વપ્નનો નાશ કરનારા, ૭ વીરહાઃ-
શૂરવીર એવા દૈત્યોનો નાશ કરનારા, ૮ રક્ષણુઃ-
રક્ષા કરનારા ૯ સંતઃ-લોકોને શિક્ષા આપવા માટે
સન્માર્ગે વર્તનારા, ૧૦ જીવનઃ-પ્રાણરૂપે સર્વને
જીવાડનારા, ૧ પર્યવસ્થિતઃ-વિશ્વમાં ચારે તરફથી
વ્યાપી રહેલા, ૧૧૩

અનંતરૂપોઽનંતશ્રીર્જિતમન્યુર્મયાપહઃ ॥

ચતુરસ્રોગમીરાત્મા વિદિશો વ્યાદિશો દિશઃ

૧ અનંતરૂપઃ-અસંખ્યરૂપ ધારણ કરનારા, ૩ અ-
નંતશ્રીઃ-અપાર શોભાવાળા, ૪ જિતમન્યુઃ-ક્રોધનો

વિજય કરનારા, ૫ હયાપહ:-ભક્તનાં ભયનો નાશ
 કરનારા, ૬ અતુરસ્ત:-ચાર વેદો જેના ચાર પુણ્ય છે
 એવા અથવા મંગળમૂર્તિ, ૭ ગંભીરાત્મા-ગંભીર-
 સ્વરૂપવાળા, માપવામાં આવે નહીં તેવા, ૮ વિદિશ:-
 અધિકારીઓને વિશેષે કરીને જૂદાં જૂદાં રૂપો
 આપનારા, ૯ વ્યાદિશ:-ઈંદ્રાદિક દેવોને વિવિધ આજ્ઞા
 કરનારા, ૧૦ દિક્:-દિશામૂર્તિ. ૧૧૪

અનાદિર્ભૂર્ભુવો લક્ષ્મીઃ સુવીરો રુચિરાંગદઃ ॥

જનનો જનજન્માદિર્ભોમો ભીમપરાક્રમઃ ॥૧૫

૧ અનાદિ:-જેનો કાંઈ પણ આદિ નથી તેવા,
 ૨ ભૂ:-પૃથ્વીરૂપ, ૩ ભૂવોલક્ષ્મી:-પૃથિવીની શોભા-
 રૂપ, ૪ સુવીર:-સારા સુભટ અથવા વિવિધ પ્રકારની
 ગતિવાળા, ૫ રુચિરાંગદઃ=સુંદર આનુબંધવાળા, ૬
 જનનઃ-પ્રાણી માત્રને ઉત્પન્ન કરનારા, ૭ જન્માદિ:-
 મનુષ્યોની ઉત્પત્તિના કારણરૂપ, ૮ ભીમઃ-ભયંકર,
 ૯ ભીમપરાક્રમઃ-ભયંકર પરાક્રમવાળા. ૧૧૫

આધારનિલયો ધાતા પુષ્પહાસઃપ્રજાગરઃ ॥

ઉર્ધ્વગઃ સત્પથાચારઃપ્રાણદઃ પ્રવળઃ પળઃ ૧૬

૯૫૦ આધારનિલયઃ-પૃથિવી આદિ પંચમહા-
ભૂતોનો આધારસ્થાન, ૧ ધાતાઃ-સર્વેને ધારણ કર-
નારા, ૨ પુષ્પહાસઃ-પુષ્પના જેવું શ્વેત હાસ્ય કરનારા
અથવા તો મુક્લ રૂપે રહેલાં પુષ્પોનાં હાસ્યની પેઠે
પ્રપંચ રૂપે સૌને હસાવનારા, ૩ પ્રજાગરઃ-નિરંતર
જગૃત રહેનારા, ૪ ઉર્ધ્વગઃ- સર્વની ઉપર રહેનારા,
૫ સત્પથાચારઃ-સન્માર્ગ ઉપર આચરણ કરનારા,
૬ પ્રાણુદઃ-પ્રાણુ આપનારા અર્થાત્ જીવાડનારા, ૭
પ્રણુવઃ-ૐકાર રૂપ, ૮ પળઃ-વ્યવહાર કરનારા. ૧૧૬

પ્રમાણં પ્રાણનિલયઃ પ્રાણમૃત્પ્રાણજીવનઃ ॥

તત્ત્વં તત્ત્વવિદેકાત્મા જન્મમૃત્યુજરાતિગઃ ૧૭

૯ પ્રમાણુઃ-પ્રમાણુભૂતિ, ૯૬૦ પ્રાણુનિલયઃ-
પ્રાણાદિકના આધારભૂત, ૧ પ્રાણુમૃત્ઃ-દશ પ્રા-
ણોનું ગોષણ કરનારા, ૨ પ્રાણુજીવનઃ-પ્રાણીઓને દશ
પ્રાણોવડે જીવાડનારા, ૩ તત્ત્વઃ-તત્ત્વભૂતિ, ૪ તત્ત્વ-
વિતુઃ-તત્ત્વવેતા, ૫ એકાત્માઃ-એક આત્મારૂપ, ૬

જન્મમૃત્યુજરાતિગઃ-જન્મમૃત્યુ અને વૃક્ષાવસ્થાનું
ઉદ્ધવધન કરનારા. ૧૧૭

ભૂર્ભુવઃસ્વસ્તરુસ્તારઃ સપિતા પ્રપિતામહઃ ॥
યજ્ઞો યજ્ઞપતિર્યજ્વા યજ્ઞાંગો યજ્ઞવાહનઃ ॥૧૮॥

૭ ભૂર્ભુવઃસ્વસ્તરુઃ-“ભૂર્ભુવઃસ્વઃ” આ ત્રણ વ્યા-
દતિવડે હોમાદિકથી ત્રણ જગતનો ઉદ્ધાર કરનાર
અથવા ભૂર્ભુવરુ અને સ્વરુ લોકમાં વૃક્ષની પેઠે
વ્યાપેલા, ૮ તારઃ-સંસારસાગરમાંથી તારનારા,
અથવા ઓંકારમૂર્તિ, ૯ સપિતાઃ-સર્વ લોકના
પિતા, ૧૦ પ્રપિતામહઃ-બ્રહ્માના પણ પિતામહ,
૧ યજ્ઞઃ-યજ્ઞમૂર્તિ, ૨ યજ્ઞપતિઃ-યજ્ઞના અધિપતિ, ૩
યજ્ઞવાઃ-યજ્ઞમાન, ૪ યજ્ઞાંગઃ-યજ્ઞો જેનાં અંગો છે
તે, ૫ યજ્ઞવાહનઃ-ફળ આપનારા યજ્ઞોને ગ્રહણ
કરનારા. ૧૧૮

યજ્ઞમૃદ્યજ્ઞકૃદ્યજ્ઞી યજ્ઞમુગ્યજ્ઞસાધનઃ ॥

યજ્ઞાંતકૃદ્યજ્ઞગુહ્યમન્નમન્નાદ એવ ચ ॥ ૧૯ ॥

૬ યજ્ઞમૃતઃ-યજ્ઞનું પોષણ કરનારા અથવા ય-
જ્ઞનું રક્ષણ કરનારા, ૭ યજ્ઞકૃતઃ-દક્ષિણ યજ્ઞનો નાશ

करनारा अथवा युगना आरंभमां यज्ञ करनारा,
 ८ यज्ञमूर्तिः-यज्ञरूप, ९ यज्ञलुक्-यज्ञना भोक्ता,
 १० यज्ञसाधनः-यज्ञाना साधनरूप, १ यज्ञांतकृत्-
 यज्ञने अंते कृण आपनारा अथवा पूर्णाहुतिवडे
 यज्ञने संपूर्ण करनारा, २ यज्ञगुह्यः-यज्ञमा गुप्त
 रहनारा-अहस्वरूप, ३ अन्नः-अन्नमूर्ति, ४ अन्नाहः-
 अन्ननु भक्षण करनारा. ११८

आत्मयोनिःस्वयंजातो वैखानः सामगायनः॥
 देवकीनंदनः स्रष्टा क्षितीशः पापनाशनः १२०

५ आत्मयोनिः-आत्माना उपादान करणरूप,
 ६ स्वयंजातः-स्वयंजु, ७ वैखानः-पातालवासी छिन्-
 द्याक्षनो नाश करवा भाटे पृथ्वीने ज्योतरनारा, ८
 सामगायनः-सामवेदनु गायन करनारा, ९ देवकी
 नंदनः-देवकीना पुत्र, १० स्रष्टाः-जयतने स्रज-
 नारा, १ क्षितीशः-पृथ्वीना पति, २ पापनाशनः-
 पापनो नाश करनारा. १२०.

शंखभृन्नंदकी चक्री शार्ङ्गधन्वा गदाधरः॥
 रथांगपागिरक्षोभ्यः सर्वप्रहरणायुधः ॥२१॥
 ३ शंखभृत्-शंख धारण करनारा, ४ नंदकीः-

નંદક નામની તરવાર ધારણ કરનારા, ૫ ચક્રી:-ચક્ર-
ધારણ કરનારા, ૬ શાર્ફધન્વા:-શાર્ફ નામનું ધનુષ
ધરનારા, ૭ ગદાધર:-ગદાને ધારણ કરનારા, ૮
રથાંગપાણિ:-હાથમાં રથનું ચક્ર ધારણ કરનારા, ૯
અક્ષોબ્ય:-નિડર. કાઠથી ક્ષુબ્ધ કરી શકાય નહીં
તેવા, ૧૦૦૦ સર્વપ્રહરણાયુધ:-સર્વ પ્રકારનાં શસ્ત્રો
જેમનાં આયુધો છે એવા અર્થાત્ પ્રસિદ્ધ તથા અપ્ર-
સિદ્ધ, સર્વ પ્રકારનાં આયુધો ધારણ કરનારા. ૧૨૧

इतीदं कीर्तनीयस्य केशवस्य महात्मनः ॥

नाम्नां सहस्रं दिव्यानामशेषेण प्रकीर्तिम् २२

ઉપર પ્રમાણે કીર્તન કરવા યોગ્ય મહાત્મા શ્રી-
વિષ્ણુનાં દિવ્ય એવાં સહસ્ર નામ તમને સંપૂર્ણ
રીતે ઠહાં. ૧૨૨

य इदं शृणुयान्नित्यं यश्चापि परिकीर्तयेत् ॥

नाशुभं प्राप्नुयात्किञ्चित्सोऽमुन्नेह च मानवः ।

જે મનુષ્ય નિત્ય આ વિષ્ણુનાં સહસ્ર નામ સાંભળે
અથવા ગાય, તે આ લોકમાં તથા પરલોકમાં અશુભ

મતિને પામતો નથી. તાત્પર્ય કે, આ લોકમાં તથા
પરલોકમાં સુખ ભોગવે છે. ૧૨૩

વેદાંતગો બ્રાહ્મણઃ સ્યાત્ક્ષત્રિયો વિજયી ભવેત્ ।
વૈશ્યોધનસમૃદ્ધસ્યાચ્છૂદ્રઃ સુખમવાપ્નુયાત ૨૪

આ વિષ્ણુસહસ્રનામ સાંભળવાથી અથવા તેના
પાઠ કરવાથી બ્રાહ્મણ, વેદાંતના પારને પામે છે,
ક્ષત્રિય યુદ્ધમાં વિજય મેળવે છે, વૈશ્ય વ્યાપારમાં
ધન મેળવે છે, અને શુદ્ર સુખ પામે છે. ૧૨૪

ધર્માર્થી પ્રાપ્નુયાદ્ધર્મમર્થાર્થી ચાર્થમાપ્નુયાત્ ॥
કામાનવાપ્નુયાત્કામી પ્રજાર્થી પ્રાપ્નુયાત્પ્રજામ્

ધર્મની ઇચ્છાવાળો ધર્મને મેળવે છે, ધનની
ઇચ્છાવાળો ધનને મેળવે છે. કામનાવાળો કામનાને
પામે છે અને પ્રજાની ઇચ્છાવાળો પ્રજાને પામે છે. ૧૨૫

ભક્તિમાન્યઃ સદોત્થાય શુચિસ્તદ્ગતમાનસઃ ॥
સહસ્રં વાસુદેવસ્ય નાન્નામેતત્પ્રકીર્તયેત્ ॥ ૨૬ ॥

યશઃ પ્રાપ્નોતિ વિપુલં જ્ઞાતિપ્રાધાન્યમેવ ચ ॥
અચલાં શ્રિયમાપ્નોતિ શ્રેયઃ પ્રાપ્નોત્યનુત્તમમ્ ૨૭

ન ભયં કચિદાપ્નોતિ વીર્યં તેજશ્ચ વિદતિ ॥

भवस्यरोगोद्युतिमान्बलरूपगुणान्वितः ॥२८॥

જે ભક્તિવાળો મનુષ્ય નિત્ય પ્રભાતમાં ઉઠી, સ્નાન કરી, પવિત્ર થઈ, મનમાં શ્રીવિષ્ણુનું ધ્યાન કરીને આ વિષ્ણુનાં સહસ્ર નામનો પાઠ કરે છે, તે મોટો યશ મેળવે છે, જ્ઞાતિમાં મહત્તા પામે છે, અચળ સંપત્તિ મેળવે છે અને ઉત્તમ પ્રકારનું સુખ મેળવે છે, તેમજ તેને કાઈ પણ ઠેકાણે ભય રહેતો નથી. તે વીર્ય અને તેજને પામે છે તથા આરોગ્યવાળો, કાંતિવાળો, અળવાળો, રૂપવાળો તથા શુભવાળો થાય છે. ૧૨૬-૧૨૮

रोगार्तो मुच्यते रोगाब्दद्धो मुच्येत बंधनात् ॥

भयान्मुच्येत भीतस्तु मुच्येतापन्न आपदः २९

રોગાતુર રોગમાંથી મુક્ત થાય છે, કેદી કેદમાંથી છૂટે છે, ભયભીત ભયમાંથી છૂટે છે અને દુઃખી આપત્તિમાંથી મુક્ત થાય છે, ૧૨૯

दुर्गाण्यतितरस्याशु पुरुषः पुरुषोत्तमम् ॥

स्तुवन्नामसहस्रेण निस्यं भक्तिसमन्वितः १३०

જે પુરુષ ભક્તિસંપન્ન થઈને નિરંતર આ સહસ્ર

નામવડે શ્રીવિષ્ણુની સ્તુતિ કરે છે, તે તરત દુઃખો-
માંથી મુક્ત થાય છે. ૧૩૦

વાસુદેવાશ્રયો મર્સો વાસુદેવપરાયણઃ ॥

સર્વપાપવિશુદ્ધાત્મા યાતિ બ્રહ્મ સનાતનમ્ ૩૧

જે મનુષ્ય વાસુદેવનો આશ્રય કરે છે તથા તેમનું
ધ્યાન કરવા માટે પરાયણ રહે છે, તે સર્વ પાપથી
છૂટે. યદ્યપિ શુદ્ધ અંતઃકરણવાળો યદ્યપિ, સનાતન એવા
પરબ્રહ્મને પામે છે. ૧૩૧

ન વાસુદેવભક્તાનામશુભં વિચિતે કચિત્ ॥

જન્મમૃત્યુજરાવ્યાધિભયં નૈવોપજાયતે ॥૩૨॥

શ્રીવાસુદેવ (વિષ્ણુ) ના ભક્તોનું કોઈ ઠેકાણે
અશુભ થતું નથી, તેમજ તેઓને જન્મ, મૃત્યુ, જરા
અને વ્યાધિનો ભય પણ થતોજ નથી. ૧૩૨.

इमं स्तवमधीयानः श्रद्धाभक्तिसमन्वितः ॥

युज्येतात्मसुखक्षान्तिश्रीधृतिस्मृतिकीर्तिभिः ।

જે મનુષ્ય શ્રદ્ધાથી તથા ભક્તિથી આ વિષ્ણુ
સહસ્ર નામનાં સ્તોત્રનો પાઠ કરે છે, તે મનુષ્ય આત્મ-

શુખ, ક્ષમા, લક્ષ્મી, ધૈર્ય, સ્મૃતિ અને કીર્તિ સંપાદન કરે છે. ૧૩૩

નક્રોધો નચ માત્સર્યં ન લોભો નાશુભા મતિઃ ॥

ભવંતિકૃતપુણ્યાનાં ભક્તાનાં પુરુષોત્તમ ૧૩૪

શ્રીપુરુષોત્તમ એવા વિષ્ણુના ભક્તો પુણ્યવાન હોય છે, તેઓને કાઈ દિવસ ક્રોધ થતો નથી, ધર્ષા આવતી નથી, લોભ થતો નથી તથા કુષ્ટ શુદ્ધિ પશ્ય થતી નથી. ૧૩૪

ઘૌઃ સચંદ્રાર્કનક્ષત્રા સ્વં દિશો ભૂર્મહોદધિઃ ॥

વાસુદેવસ્ય વીર્યેણ વિધૃતાનિ મહાત્મનઃ ૧૩૫

સ્વર્ગ, સૂર્ય, ચંદ્ર તથા નક્ષત્ર સહિત આકાશ, દશે દિશાઓ, પૃથ્વી અને મહાસાગર, આ સર્વેને મહાત્મા વિષ્ણુનાં પરાક્રમે ઢાકાવી રાખ્યાં છે. ૧૩૫

સસુરાસુરગંધર્વ સયક્ષોરગરાક્ષસમ્ ॥

જગદ્વશે વર્તતેદં કૃષ્ણસ્ય સચરાચરમ્ ૧૩૬ ॥

દેવતા, દૈત્ય, ગંધર્વ, યક્ષ, સર્પ અને રાક્ષસ સહિત, આ સ્થાવર તથા જંગમરૂપ જગત્ શ્રીકૃષ્ણને આધીન રહીને પોતાની ક્રિયા કરે છે. ૧૩૬.

इन्द्रियाणि मनो बुधिः सत्त्वं तेजो बलं धृतिः॥

वासुदेवात्मकान्याहुः क्षेत्रं क्षेत्रज्ञ एव च ॥ ૩૭ ॥

ઇન્દ્રિયો, મન, બુદ્ધિ, સત્ત્વ, તેજ, બળ, ધીરજ, શરીર અને જીવ એ સર્વે શ્રીવિષ્ણુરૂપ તે, એમ વેદે કહ્યું છે. ૧૩૭

सर्वागमानामाचारः प्रथमं परिकल्पते ॥

आचारप्रभवो धर्मो धर्मस्य प्रभुरक्ष्युतः॥ ૩૮ ॥

સર્વ શાસ્ત્રોમાં આચારને પ્રથમ ગણેલો છે, તે આચારથી ધર્મની ઉત્પત્તિ થાય છે અને તે ધર્મના સ્વામી પરમાત્મા છે. ૧૩૮

ऋषयः पितरो देवा महाभूतानि धातवः ॥

जंगमाजंगमं चेदं जगन्नारायणोद्भवम् ॥ ૩૯ ॥

ઋષિઓ, પિતરો, દેવતાઓ, પંચમહાભૂતો અને ધાતુઓ, એવી રીતે સ્થાવર તથા જંગમરૂપ આ સર્વ જગત્ નારાયણથી ઉત્પન્ન થયું છે. ૧૩૯

योगो ज्ञानं तथा सांख्यविद्याः शिल्पादिकर्मच

वेदाः शास्त्राणि विज्ञानमेतत्सर्वं जनार्दनात् १૪૦

યોગ, જ્ઞાન, સાંખ્ય, વિદ્યાઓ, શિલ્પ વિગેરે કર્મો,

વેદો, શાસ્ત્રો અને વિજ્ઞાન એ સર્વ વિષ્ણુથી ઉત્પન્ન થયાં છે. ૧૪૦

एको विष्णुर्महद्भूतं पृथग्भूतान्यनेकशः ॥

ત્રીલ્લોકાન્વ્યાપ્યભૂતાત્માભુંક્તેવિશ્વભુગવ્યયઃ

વિષ્ણુ એકજ મૂર્તિ છે, પ્રાણીઓના આત્મા છે, વિશ્વના ભોક્તા છે અને અવિનાશી છે, તે વિષ્ણુ, અહંકાર પંચમહાભૂતો તથા ભિન્ન ભિન્ન અનેક પદાર્થોમાં પ્રવેશ કરીને તથા ત્રણે લોકમાં વ્યાપીને તેનો ઉપભોગ કરે છે. ૧૪૧

इमं स्तवं भगवतो विष्णोर्व्यासेन कीर्तितम्॥

पठेद्य इच्छेत्पुरुषः श्रेयःप्राप्तुं सुखानि च ४२

જે પુરુષ કંથ્યાણુ અને સુખો મેળવવાની ઇચ્છા કરતો હોય તેણે, ભગવાન્ શ્રીવ્યાસે કરેલા આ વિષ્ણુસહસ્રનામનાં સ્તોત્રનો પાઠ કરવો. ૧૪૨

विश्वेश्वरमजं देवं जगतः प्रभवाप्ययम् ॥

भजन्ति ये पुष्करार्क्षं न ते यांति पराभवम्॥४३॥

જેઓ વિશ્વના હશ્વર, અજન્મા દેવ, જગત્ની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ તથા વિનાશ કરનારા અને કમળ

જેવાં નેત્રવાળા શ્રીવિષ્ણુનું ભજન કરે છે, તેઓ,
કોપનાથી પરાજય પામતા નથી.. ૧૪૩

॥ અર્જુન ઉવાચ ॥

પદ્મપત્રવિશાલાક્ષ પદ્મનાભ સુરોત્તમ ॥

મક્તાનામનુરક્તાનાં ત્રાતા ભવ જનાર્દન ॥૪૪

અર્જુન કહે છે—હે કમળના પત્ર જેવી વિશાળ
દૃષ્ટિવાળા ! હે કમળાકાર નાભિવાળા ! હે દેવતા
ઓમાં ઉત્તમ ! હે જનાર્દન ! તમે પ્રીતિપાત્ર ભક્તોનું
રક્ષન કરો. ૧૪૪

॥શ્રીભગવાનુવાચ ॥

યો માં નામસહસ્રેણ સ્તોતુમિચ્છતિ પાંડવ ॥

સોઽહમેકેન શ્લોકેન સ્તુત એવ ન સંશયઃ ॥૪૫

શ્રીભગવાન્ બોલ્યા—હે પાંડવ ! જે મનુષ્ય
સહસ્ર નામ વડે મારી સ્તુતિ કરવાની ઇચ્છા કરે
છે, તે મનુષ્ય એક શ્લોકથી મારી સ્તુતિ કરે છે;
તોપણ હું તેના ઉપર પ્રસન્ન થાઉં છું તેમાં સંદેહ
નથી. ૧૪૫

નમોઽસ્ત્વનંતાય સહસ્રમૂર્ત્યે
સહસ્રપાદાક્ષિશિરોરુવાહવે ॥

સહસ્રનામ્ને પુરુષાયશાશ્વતે
સહસ્રકોટીયુગધારિણે નમઃ ॥ ૧૪૬ ॥

પાર વિનાના અંતે હજારો રૂપ ધારણ કરનારા
તથા હજાર ચરણ, નેત્ર, મસ્તક, સાથળ અંતે બાહુ
વાળા પરમાત્માને નમસ્કાર હો. હજાર નામવાળા
અંતે હજાર કોટી યુગને ધારણ કરનારા એવા સના-
તન પરમાત્માને નમસ્કાર હો. ૧૪૬

નમઃ કમલનાભાય નમસ્તે જલશાયિને ॥
નમસ્તે કેશવાનંત વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૪૭॥

જેની નાભિમાં કમળ છે એવા તમને નમસ્કાર
હો હે કેશવ ! હે અનંત ! તમને નમસ્કાર હો, હે
વાસુદેવ ! તમને નમસ્કાર હો. ૧૪૭

વાસનાદ્રાસુદેવસ્ય વાસિતં ભુવનત્રયમ્ ॥
સર્વભૂતનિવાસોઽસિ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ૪૮

વસુદેવના પુત્ર શ્રીકૃષ્ણની વાસનાથી ત્રણે લોક

વાસિત છે. હે વાસુદેવ ! તમે સર્વ પ્રાણીઓના
નિવાસ છો. હે વાસુદેવ ! તમને નમસ્કાર હો. ૧૪૮

નમો બ્રહ્મણ્યદેવાય ગોબ્રાહ્મણહિતાય ચ ॥

જગદ્ધિતાય કૃષ્ણાય ગોવિંદાય નમો નમઃ ૪૯

બ્રાહ્મણને માનનારા દેવને નમસ્કાર હો, ગાય
અને બ્રાહ્મણનું હિત કરનારા દેવને નમસ્કાર હો.
જગત્નું હિત કરનારા કૃષ્ણને નમસ્કાર હો. અને
ગાયોનું રક્ષણ કરનારા દેવને નમસ્કાર હો. ૧૪૯

આકાશાત્પતિતં તોયં યથા ગચ્છતિ સાગરમ્ ॥

સર્વદેવનમસ્કારઃ કૈશવં પ્રતિ ગચ્છતિ ॥ ૫૦

આકાશમાંથી સર્વ ઠેકાણે પડેલું પાણી જેમ સમુદ્રમાં
જાય છે, તેમજ સર્વ દેવને કરેલો નમસ્કાર શ્રીકૃષ્ણના
પ્રત્યે જાય છે. ૧૫૦

एष निष्कण्टकः पंथा यत्र संपूजते हरिः ॥

કુપથં તં વિજાનીયાદ્રોવિંદરહિતાગમમ્ ॥ ૫૧

જે માર્ગમાં શ્રીહરિનું ભજન, કીર્તન તથા પૂજન
થાય છે એ માર્ગને કાંટા વિનાનો જાણવો. તથા

જે માર્ગમાં શ્રીહરિનાં કીર્તન, પૂજનનો આદર હોતો નથી, તે માર્ગને દુષ્ટ માર્ગ જાણવો. ૧૫૧

सर्ववेदेषु यत्पुण्यं सर्वतीर्थेषु यत्फलम् ॥

तत्फलं समवाप्नोति स्तुत्वा देवं जनार्दनम् ५२

આરે વેદો જાણવાથી જે પુણ્ય મળે છે, સર્વ તીર્થોમાં સ્નાન કરવાથી જે ફળ મળે છે, તે ફળ દુષ્ટને દમનારાશ્રીહરિની સ્તુતિ કરવાથી પણ મનુષ્ય પામે છે. ૧૫૨

यो नरः पठते नित्यं त्रिकालं केशवालये ॥

द्विकालमेकકાલં વાક્રૂરં સર્વં વ્યપોહતિ ॥૫૩॥

જે મનુષ્ય પ્રતિદિન શ્રીહરિના મંદિરમાં ત્રણ વખત (પ્રભાત માધ્યાહ્ન અને સાયંકાળ), બે વખત અથવા તો એક વખત વિષ્ણુસહસ્ર નામનાં સ્તોત્રને પાઠ કરે છે, તે પોતાનાં સર્વ કૂર કર્મોનો નાશ કરે છે. ૧૫૩.

दह्यन्ते रिपवस्तस्य सौम्याः सर्वे सदा ग्रहाः ॥

विलीयन्ते च पापानि स्तवे ह्यस्मिन्प्रकीर्तिते ५४

જે આ સ્તોત્રનો પાઠ કરે છે, તેના શત્રુઓ બળાને

ભરમ થાય છે. સર્વે ગ્રહો તેના ઉપર સદા શાંત રહે છે અને તેનાં પાપો વિનાશ પામે છે. ૧૫૪

येन ध्यातः श्रुतो येन येनायं पठ्यते स्तवः॥

दत्तानि सर्वदानानि सुराःसर्वे समर्चिताः५५

જે મનુષ્ય આ સ્તોત્રનું ધ્યાન કરે છે, જે મનુષ્ય આ સ્તોત્રને સાંભળે છે, જે મનુષ્ય આ સ્તોત્રને બોલે છે, તેણે સર્વે દાનો આપ્યાં છે અને સર્વ દેવોની પૂજા કરી છે, એમ સમજવું. ૧૫૫

इह लोके परे वापि न भयं विद्यते काचित् ॥

नाम्नां सहस्रं योऽधीते द्वादश्यां मम सन्निधौ ५६

જે મનુષ્ય દ્વાદશીને દિવસે મારી આગળ વિષ્ણુ સહસ્ર નામનો પાઠ કરે છે, તેને આલોકમાં અથવા પરલોકમાં કોઈ પણ ઠેકાણે ભય રહેતો નથી. ૧૫૬

शनैर्दहति पापानि कल्पकोटिशतानि च ॥

अश्वत्थसन्निधौ पार्थ तुलसीसन्निधौ तथा ५७

તેમજ તે કરોડો કલ્પનાં પાતકોને બાળી નાખે છે. હે પૃથાપુત્ર અર્જુન ! જે મનુષ્ય પીપળા

પાસે અથવા તુળસી પાસે જેસીને વિષ્ણુ સહસ્ર
નામનો પાઠ કરે છે, તેને એક કરોડ ગાય આપવાનું
ફળ મળે છે. ૧૫૭

પઠેન્નામસહસ્રં તુ ગવાં કોટિફલં લભેત્ ॥
શિવાલયે પઠેન્નિલયં તુલસીવનસંસ્થિતઃ ॥૬૮॥
નરો મુક્તિમવાપ્નોતિ ચક્રપાણેર્વચો યથા ॥
બ્રહ્મહત્યાદિકં ધોરં સર્વં પાપં વિનશ્યાતિ ॥૬૯॥

इति श्रीमन्महाभारते शतसाहस्र्यां संहितायां वैयासिक्यामा-
नुशासनिके पर्वणि दानधर्मे भीष्मयुधिष्ठिरसंवादे

श्रीविष्णोर्दिव्यसहस्रनामस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥

જે મનુષ્ય નિરંતર શિવાલયમાં જેસીને અથવા
તુળસીના વનમાં જેસીને જે ‘શ્રીવિષ્ણુ સહસ્ર નામનો’
પાઠ કરે છે, તો તે મોક્ષને પામે છે. એ માટે ચક્રને
હાથમાં ધારણ કરનારા શ્રીહરિનું વચન સત્ય જાણવું,
કે પાઠ કરનારા (મનુષ્ય) નાં બ્રહ્મહત્યા વગેરે સર્વ
ધોર પાપ પણ વિનાશ પામે છે. ૧૫૮-૧૫૯

इति श्रीविष्णुसहस्रनाम संपूर्ण.

डाकोर (रणहर पुस्तकालय) ना मालीके छपवावेलां पुस्तकोनुं सूचीपत्र.

किं. रु. आ.

श्रीमद्भगवद्गीता—श्री यामुनाचार्य स्वामी
कृत गीतार्थ संग्रह अने रामानुज भाष्य
ये बे टीका तथा विशिष्टाद्वैत सिद्धां-
तादय (१०) ग्रंथसहित (संस्कृत) ३—०

श्रीरामतापनीयोपनिषद्—तथा राम-
योपनीषद् ये बे ग्रंथ हिंदुस्तानी
भाषाटीका यंत्रराजनी पुजाना अनु-
क्रमणिकाना श्लोक सहित १—०

श्रीनारदगीता—मूळ शुद्ध श्लोक अने
हिंदुस्तानी भाषाटीका ०—२

बृहद्वेदोक्तरामपद्धति—(श्री संप्रदायी
वैष्णवोपयोगी) ०—८

રામપદ્ધતિ, રામપટલ, સિદ્ધાંતપટલ, મંત્રમુક્તાવલી, ચોવીસગાયત્રી, થે પાંચો પુસ્તકનો એક ગુટકો	૧ — ૦
રામપદ્ધતિ. ૪ આના રામપટલ	૦ — ૪
સિદ્ધાંતપટલ—અવધુતા માર્ગ.....	૦ — ૪
મંત્રમુક્તાવલી—સર્વોપયોગી	૦ — ૩
ચોવીસગાયત્રી—મંત્ર અને મુદ્રાવિધિસહિત.	૦ — ૪
પંચમુખિ હનુમત્કવચ અને એક મુખિ હનુમત્કવચ—બડાઅક્ષર.....	૦ — ૧૧
રઘુવંશ—મહિનાથકૃત સંજીવની ટીકા- સહિત બારીક અક્ષર ગુટકો	૦ — ૧૦
મુહૂર્ત્તદીપક જ્યોતિષ—સટીક સંસ્કૃત.	૦ — ૪
રકારાદિશ્રીરામસહસ્રનામ—બડાઅક્ષર	૦ — ૩
મકારાદિશ્રીરામસહસ્રનામ—બડાઅક્ષર	૦ — ૩
રકારાદિ અને મકારાદિ શ્રીરામ- સહસ્રનામ—એબેની એક બુક	૦ — ૬

- શ્રીવૈકટેશ સહસ્રનામ—મોટા અક્ષર. ૦—૨
- શ્રીશુક્લ યજુર્વેદીય રુદ્રાઽષ્ટાધ્યાયી ૦—૩
- શ્રીવિષ્ણુસહસ્રનામ—અને વિષ્ણુરષ્ટા-
વિંસતિ નામસ્તોત્ર તથા નારાયણ
કવચ સહિત મોટાઅક્ષર ગુટકો.... ૦—૧॥
- શ્રીરામસ્તવરાજ—ભાષાટીકા સચિત્ર
(૧૨) માસની પાઠવિધિ સહિત. ૦—૩
- વિત્યાચારદર્પણ-ભાષાટીકા (ધર્મશાસ્ત્ર) ૦—૧૦
- નૂતન બૃહત શબ્દરૂપાવલી—સમાસ-
ચક્ર સહિત ૦—૧॥
- શ્રીરામાનંદજન્મોત્સવ—ભાષાટીકા
શ્રીરામાનંદી વૈષ્ણવોપયોગી ૦—૮
- નર્મદાખંડ—(રેવાખંડ) મૂળ સંસ્કૃત ૧—૦
- શ્રીવિષ્ણુસહસ્રનામાવલી—મોટાઅક્ષર. ૦—૧
- શ્રીશિવસહસ્રનામાવલી—મોટાઅક્ષર ૦—૧
- શ્રીરામસહસ્રનામાવલી—મોટાઅક્ષર. ૦—૧॥

શ્રીરામાનંદ સ્વામીકીરામરક્ષા—અને	
રામકવીરકીરામરક્ષા (ભાષા).	૦—૧
શ્રીરામ બારાસઢી—અને રામમંગલ—	૦—૧
ભજનરામાયણ—તુલસીદાસજી કૃત	૦—૧॥
ભજનરત્નાવલી મોટી—(અથવા)	
ભજનકી પોથી છઢી આવૃત્તિ	
શુદ્ધ કરી વધારો કરીને છપાવી	
(ચારૌસપ્રદાયી સાધુને ઉપયોગી)	૧—૪
ગુરુચરીતામૃતભાષા—દોહા ચૌપાઈમેં.	૦—૬
ચારૌધામકી વઢીજય—મોટાઅક્ષર....	૦—૧
ધ્યાનમંજરી—(રહસ્યગ્રંથ) અગ્રસ્વામીકૃત.	૦—૧
ગુરુમહિમા—જગન્નાથદાસજીકૃત (અને)	
ગુરુઅષ્ટક સહિત	૦—૧
હનુમાનચાલીસા અને હનુમાનસંકટ	
મોચન—મોટાઅક્ષર શુદ્ધપાઠ	૦—૧

रामस्तवराज—सटीक संस्कृत (भाष्य) ०—६

नारायणकवच—चतुश्लोकी भागवतसह ०—१

वल्लभसंप्रदायी पुस्तक.

दोसोबावन वैष्णवकी वार्त्ता—ब्रज

भाषामें मोटाअक्षर उत्तम ग्लेज कागळ ४—०

„ „ तथा रफ कागळ ३—०

चोराशीवैष्णवकीवार्त्ता—ब्रज भाषामें

मोटाअक्षर उत्तम ग्लेज कागळ २—०

„ „ तथा रफ कागळ १—८

दोसोबावन—तथा चोराशीवैष्णव ए

बन्ने एक जील्दमे उत्तम ग्लेज कागळ. ५—४

„ „ तथा रफ कागळ ४—०

पुष्टिमार्गिय बारमासी पद संग्रह—

(त्रणेभाग) जेमां बारमहिनाना नाना

मोटा तमाम ओछवना पदनो संग्रह

ब्रजभाषामां मोटा अक्षरथी ८—०

ગુજરાતી પુસ્તક.

ગરુડપુરાણ-મૂળ શ્લોક અને શુદ્ધ

ગુજરાતી ટીકા છુટાં પાનાં અક્ષર

બાળબોધમાં ઉત્તમ ગ્લેઝ કાગળ. ૧—૦

„ „ તથા રક્ કાગળનું ૦-૧૨

સત્યનારાયણપુજા તથા કથા-મૂળ

શ્લોક અને શુદ્ધ ગુજરાતી ટીકા

છુટાં પાનાં અક્ષર બાળબોધ ૦—૩

મુદૂર્ત્તદીપક જ્યોતિષ-મૂળ શ્લોક અને

શુદ્ધ ગુજરાતી ટીકા છુટાં પાનાં. ૦—૩

एकादशीमहात्म्य-ચાર જયંતિ સ-

હિત ગુજરાતી ટીકા છુટાં પાનાં. ૧—૦

पुरुषोत्तममहात्म्य-બૃહન્નારદીય પુરાં

ગુજરાતી ટીકા છુટાં પાનાં ૧—૦

श्रीमद्भागवत-મૂળ શ્લોક અને શુદ્ધ

ગુજરાતી ટીકા શ્રીનાથજી આદિ

(૧૭) ચિત્રસહિત છુટાં પાનાં. ૧૦—૦

શ્રીમદ્ભાગવત—શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાં-
તર શ્રીનાથજી આદિ (૧૭)

ચિત્ર સહિત બુક સોનેરી મોટું. ૫—૦

શ્રીમદ્ભાગવત—ઉપર લખ્યા મુજબ

નાનો સોનેરી ગુટકા ૩—૦

પંચરત્ન—ભગવતગીતા ગુ. ટી. રે. ૧—૦

શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા—ગુજરાતી ટીકા રેશમી ૦—૮

પંચદશી—મૂળસહિત ગુજરાતી ટીકા. ૬—૦

ચંદ્રકાંત—વેદાંત ભાગ ૧૧૨ દરેકની ૨—૮

રાજવલ્લભ—મૂળ શ્લોક અને શુદ્ધ ગુ-

જરાતી ટીકા સચિત્ર સલાટ તથા

કડીયા સુતારને મકાન બાંધવાને

અતી ઉપયોગી (શિલ્પ શાસ્ત્ર) ૩—૦

ભાવપ્રકાશ—મૂળ શ્લોક અને શુદ્ધ

ગુજરાતી ટીકા ત્રણે ખંડ ઉત્તમ

સોનેરી બે બુકામાં ૭—૦

શુશ્રુતસંહિતા—મૂળ શ્લોક અને શુદ્ધ

ગુજરાતી ટીકા ઉત્તમ સોનેરી બુક. ૧૦—૦

હારીતસંહિતા—મૂળ શ્લોક અને શુદ્ધ

ગુજરાતી ટીકા ઉત્તમ સોનેરી બુક ૩—૦

આર્યઓષધ—શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાંતર

ડાક્ટર વીરજી જીણા કૃત ૩—૦

રામાયણ—ગીરધરકૃત મોટા અક્ષર. ૨—૮

મહાભારત—વલ્લભરામ વ્યાસકૃત ૩—૮

શ્રીકૃષ્ણચરિત્ર—ગોકુળલીલા મથુરાં-

લીલા દ્વારકાંલીલા સચિત્ર ૧—૧

શિવમહાપુરાણ—શુદ્ધ ગુજરાતી ભા-

ષાંતર ચોવીસ હજાર શ્લોકતુ

(ઉત્તમ સોનેરી બુક) ૫—૦

